

Paula Nevala, Niina Pyykkönen & Sanni-Tuulia Viitajylhä

”MINÄ ITSE ON JÄÄNYT VÄHÄN ÄITIYDEN VARJOON.”

Taidetoimintaa Äitiverkko-ryhmälle

”MINÄ ITSE ON JÄÄNYT VÄHÄN ÄITIYDEN VARJOON.”

Taidetoimintaa Äitiverkko-ryhmälle

Paula Nevala, Niina Pyykkönen
& Sanni-Tuulia Viitajylhä
Opinnäytetyö
Syksy 2012
Sosiaalialan koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Tekijät: Paula Nevala, Niina Pyykkönen & Sanni-Tuulia Viitajylhä

Opinnäytetyön nimi: ”Minä itse on jäänyt vähän äitiyden varjoon.”

Taidetoimintaa Äitiverkko-ryhmälle

Työn ohjaajat: Kaija Bakala & Aira Vanhala

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi:

Syksy 2012

Sivumäärä:

44 + 6 liitettä

Toteutimme toiminnallisen opinnäytetyömme järjestämällä visuaalista taidetoimintaa Limingan seurakunnan Äitiverkko-ryhmälle, joka on saanut alkunsa Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kainuun piirin Ketjuprojektista. Yhteistyökumppanimme toivoivat, että kehittäisimme uudenlaista toimintaa, joka jäisi heidän hyödynnettäväkseen myös pilotoinnin jälkeen.

Opinnäytetyömme päätavoitteena oli tarjota äideille ryhmätoimintaa, jonka avulla he voivat käsitellä minuuttaan, äitiyttään ja tulevaisuuttaan taiteen keinoin. Korostimme toiminnassamme työskentelyprosessin herättämien tunteiden ja ajatusten merkitystä. Tärkeää Äitiverkko-ryhmässä on myös vertaistuki; halusimme saattaa samassa elämäntilanteessa olevat äidit yhteen. Lisäksi selvitimme, toimiiko tämänkaltainen työmenetelmä Äitiverkko-ryhmässä. Pohdimme myös mahdollisuutta hyödyntää työmenetelmää tulevassa ammatissamme sosionomeina.

Opinnäytetyömme viitekehyksen muodostavat äitiys, konstruktivistinen oppimis- ja ohjauksikäsitteet, sosiaalipedagogiikka ja sosiokulttuurinen innostaminen sekä visuaalinen taide työmenetelmänä. Suunnittelimme toimintamme ja tavoitteemme viitekehyksen pohjalta. Arvioimme toimintaamme ryhmäläisten ja yhteistyökumppaneidemme antamien kirjallisten palautteiden sekä omien havaintojemme pohjalta.

Ryhmäläisiltä ja yhteistyökumppaneilta saamiemme palautteiden ja oman arviomme mukaan taiteellinen toiminta koettiin hyväksi työmenetelmäksi aktivoimaan sisäistä dialogia. Vertaistuki kehittyi toimintakertojen edetessä, mutta yksilöllinen työskentely koettiin vuorovaikutusta tärkeämmäksi. Työmenetelmää voi sovellettuna hyödyntää myös eri asiakasryhmien kanssa.

Asiasanat: minuus, äitiys, tulevaisuus, vertaistuki, visuaalinen taide, konstruktivismi, sosiaalipedagogiikka

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

Authors: Paula Nevala, Niina Pyykkönen & Sanni-Tuulia Viitajylhä
Title of thesis: Creative Activities for the Äitiverkko Group

Supervisors: Kaija Bakala & Aira Vanhala

Term and year when the thesis was submitted:
Fall 2012

Number of pages:
44 + 6 appendices

The Äitiverkko Activity Group was developed by Mannerheim League for Child Welfare. It aims to offer social empowerment and peer support for mothers. The municipality of Liminka organizes activities for Äitiverkko Group in cooperation with the Church of Liminka. We were assigned to arrange new kind of activities for the local Äitiverkko Group.

The goal of our bachelor's thesis was to organize group activities for mothers who share the same life situation and to examine visual arts as a method in the Äitiverkko Group. We also aimed to develop our counselling skills during the group activities.

We organized group activities using visual arts as a method to process selfhood, motherhood and future. The group activities were based on constructivist learning and social pedagogics including sociocultural animation. We also examined our counselling skills throughout the process.

According to the feedback and our own observation, visual arts were experienced as a good method to activate the internal dialogue among the members of the Äitiverkko Group. With minor changes it could be a functional method also with different kind of clients and groups.

Keywords: selfhood, motherhood, future, peer support, visual arts, constructivism, social pedagogics

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	3
ABSTRACT	4
SISÄLLYS	5
1 JOHDANTO.....	6
2 SOSIAALIPEDAGOGINEN LÄHESTYMISTAPA.....	8
3 ÄITIVERKKO-TOIMINTA MINUUTTA, ÄITIYTTÄ JA TULEVAISUUTTA TUKEMASSA.....	10
3.1 Minuus.....	10
3.2 Äitiys.....	12
3.3 Tulevaisuus	14
4 ÄITIVERKKO-RYHMÄN OHJAAMINEN	15
4.1 Kokonaisvaltainen ihmiskäsitys.....	15
4.2 Konstruktivistinen ohjaus- ja oppimiskäsitys	16
4.3 Vertaistuki ryhmässä.....	17
4.4 Taiteellinen toiminta työmenetelmänä.....	18
5 TOTEUTUS.....	21
5.1 Ensimmäinen toimintakerta: Mihin olenkaan tullut?.....	23
5.2 Toinen toimintakerta: Minuus.....	24
5.3 Kolmas toimintakerta: Äitiys	24
5.4 Neljäs toimintakerta: Tulevaisuus.....	25
5.5 Viides toimintakerta: Viimeistely	26
5.6 Kuudes toimintakerta: Ryhmän voima.....	26
5.7 Eettisyys	27
6 ARVIOINTI.....	30
6.1 Sisällölliset tavoitteet: Minuus, äitiys ja tulevaisuus	30
6.2 Vertaistuen toteutuminen	32
6.3 Oppimistavoitteiden toteutuminen.....	33
7 POHDINTA.....	36
LÄHTEET	39
LIITTEET.....	45

1 JOHDANTO

Suomessa perheiden elämäntilanteet ovat erilaistuneet viimeisten vuosikymmenten aikana, ja täten perhepolitiikan suunnittelemisen hyväksi tarvitaan yhä enemmän ponnisteluja sekä joustavuutta hyvinvoinnin takaamiseksi. (Lainiala 2010, 13, 57.) Sosiaali- ja terveydenhuollon Kaste-hanke korostaa lapsiperheiden palveluiden kehittämistä entisestään vahvistamalla hyvinvointia sekä järjestämällä ehkäisevää toimintaa. Niin kunnallisten, yksityisten ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyötä halutaan sovittaa ja täten ehkäistä hajanaisia palveluita. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2012, 20.)

Vuonna 2001 Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kainuun Ketju-projekti sai alkuun Äitiverkko-toiminnan, jonka tavoitteena on tukea äitien arkipäivää sekä edistää lapsen ja lapsiperheiden hyvinvointia. Ryhmä koostuu äideistä, jotka haluavat vertaistuen avulla pohtia elämänsä suuntaa. Ryhmätöiden tavoitteena on, että äitien itsetunto kohenisi ja äidit löytäisivät elämäänsä uusia mahdollisuuksia sekä näköaloja ja oppisivat arvostamaan lapsuutta ja vanhemmuutta. Toimintaan osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen, joten äideiltä ei vaadita enempää, kuin mitä he ovat itse valmiita tekemään. (Immonen, Komulainen & Seppänen 2006.) Kainuusta Äitiverkko-toiminta on laajentunut muualle Suomeen: Limingassa se toimii osana perheille suunnattuja palveluita, ja sitä toteutetaan yhteistyössä Limingan kunnan sekä seurakunnan kesken.

Päätavoitteenamme oli järjestää ryhmätöitä, jossa ryhmäläiset saisivat mahdollisuuden tehdä löytöretken itseen taiteellisen toiminnan avulla. Sisällöllisenä tavoitteena oli käsitellä minuutta, äitiyttä ja tulevaisuutta. Toiminnallisina tavoitteina havainnoimme omaa ohjaustamme sekä vertaistuen toteutumista. Lisäksi halusimme tutkia, voidaanko taidetta hyödyntää työmenetelmänä Äitiverkko-toiminnassa. Omina oppimistavoitteinamme oli ryhmänohjaustaitojemme kehittäminen, työskenteleminen osana moniammatillista sosiaalialan työtiimiä ja taidepainotteisten opintojaksojen soveltaminen käytännön asiakastyöhön.

Toimintaa ovat olleet ohjaamassa terveyskeskuspsykologi ja diakoni, jotka toimivat opinnäytetyömme yhteistyökumppaneina. Alussa toiminnan suunnittelussa oli mukana myös Limingan seurakunnan diakonissa. He halusivat kehittää toimintaa ja kokeilla taidetta uutena työmenetelmänä yhdistettynä Äitiverkon tavoitteisiin. Aikaisempina vuosina toteutuneissa ryhmissä aiheita oli käsitelty pääosin keskustelemalla. Uudentyyppisessä ryhmätoiminnassa jokainen ryhmäläinen saa ohjatusti tehdä itselleen teoksen. (Vainio, Haastattelu 3.4.2012.) Esittelimme yhteistyökumppaneillemme ideamme, jossa toteutui kaikkia meitä kolmea kiinnostava näkökulma taiteesta sosiokulttuurisen innostamisen muodossa. Olemme kiinnostuneita elämyspedagogiikasta sekä sen tarjoamista voimavaralähtöisistä mahdollisuuksista vaikuttaa ihmisiin myönteisten kokemusten kautta. Aihevalintamme tukee ammatillista kasvuamme ja on tulevien työtehtävienne kannalta hyödyllinen ja aina ajankohtainen. Menetelmä on sovellettavissa eri ikäryhmille lapsista ikääntyneisiin, riippumatta heidän elämäntilanteestaan tai toimintakyvystään.

2 SOSIAALIPEDAGOGINEN LÄHESTYMISTAPA

Toimintaamme ohjasi sosiaalipedagoginen lähestymistapa, jonka mukaan ihminen nähdään sekä yhteisöllisenä että itseohjautuvana. Hyvään ja ihmisarvoiseen elämään kuuluu kyky hallita omaa elämäänsä ja vapaus luoda siitä omanlaisensa kokonaisuus. Sosiaalipedagogisessa ihmiskäsityksessä korostetaan ihmisen älyllisyyttä; kykyä havaita, käyttää mielikuvitusta sekä ajatella. Nämä reflektointia vaativat ajatusprosessit tukevat myös kasvu- ja kehitysprosesseja, jotka edesauttavat yksilöstä lähtevien muutosten syntymistä. Ihminen ei ole kuitenkaan pelkästään pohtiva olento, vaan persoonallisen kasvun kannalta on tärkeää, että ihminen saa tehdä myös käsillään ja kehittää teknisiä kykyjään. (Launonen & Puolimatka 1999, 34–39.)

Sosiaalipedagogisella työllä tähdätään yksilön tai ryhmän yhteiskuntaan kiinnittymiseen. Tästä käytetään nimitystä *integraatio*, jonka tarkoituksena on tarjota ihmisille mahdollisuus omaehtoiseen elämään, osallisuuteen ja yhteenkuuluvuuteen pedagogisin keinoin. Työllä pyritään myös *emansipaation* toteutumiseen. Tällä tarkoitetaan sitä, että yksilöt ja ryhmät saavuttaisivat sellaisen itsenäisyyden ja vapauden, jotta he pystyisivät osallistumaan yhteiskunnallisesti, määräämään omista asioistaan sekä elämään täysivaltaisena elämänsä subjektina. (Hämäläinen 1999, 74.)

Asiakasta tuetaan sosiaalipedagogiikassa positiivisten ja voimavarakeskeisten työmenetelmien avulla, joissa Hämäläisen (1999, 67) mukaan korostuvat seuraavat periaatteet: *elämyksellisyys*, *toiminnallisuus* ja *yhteisöllisyys*. Sosiaalipedagogisessa ajattelutavassa ihmisen ymmärretään olevan luonnostaan luova, elämyksiä etsivä ja yhteisöllinen. Tällöin luovien toimintojen kautta yksilöllä on mahdollista esimerkiksi tarkastella elämänsä etäältä, etsiä siihen uudenlaisia tulkintoja, ratkaista ongelmiaan sekä kehittää itseään.

Hyödynsimme Äitiverkko-toimintaa ohjatessamme erityisesti elämyspedagogiikkaa ja sosiokulttuurista innostamista. Mönkkösen, Nurron ja Väisäsen (1999, 43) mukaan elämyspedagogiikalla tavoitellaan henkilökohtaista kasvua, joka tapahtuu vuorovaikutuk-

sessä ihmisten välillä sellaisissa olosuhteissa, joissa yksilö toimii itselleen uudella tavalla. Oppiminen tapahtuu tällöin löytämisen, keksimisen sekä luovan ajattelun avulla. Mielestämme elämyspedagogiikka haastaa ihmisen etsimään, kokemaan ja oppimaan jotain uutta. Tämä ajattelutapa näkyi toiminnassamme konkreettisesti jo Äitiverkkoryhmä -kutsussa (LIITE 1). Mielestämme elämykset ovat arvokkaita kokemuksia, kuten sisäisiä dialogeja, oivalluksia itsestä ja elämästä, sekä toisten kanssa jaettuina unohtumattomia hetkiä. Toivomme, että niillä olisi pitempikestoisia positiivisia vaikutuksia ryhmäläisten elämään, ja että he pystyisivät myöhemminkin hyödyntämään oppimiaan itseilmaisullisia keinoja elämässään.

Sosiokulttuurisessa innostamisessa tavoitellaan ihmisen elämänlaadun parantamista kannustamalla häntä osallistumaan kulttuuriseen toimintaan ja innostamalla häntä ryhtymään aktiiviseksi toimijaksi oman elämänsä ja elinpiirinsä suunnittelussa. (Hämäläinen 1999, 72.) Kurjen (2000, 24–26) mukaan innostajan roolina on toimia ryhmän mukana kanssakulkijana, ei ohjaavana ja hierarkkisena johtajana. Tällöin ryhmätyömenetelmien monipuolinen tuntemus, luovuus ja rohkeus toteuttamisessa ovat avainasemassa innostajan tehtävissä. Toiminnassa voi käyttää kaikkia eri tieteiden piiristä löytyviä sosiaalisen työn tekniikoita, kuten sosiaali-psykologiaa ja -pedagogiikkaa sekä taidetta.

3 ÄITIVERKKO-TOIMINTA MINUUTTA, ÄITIYTTÄ JA TULEVAISUUTTA TUKEMASSA

”Äitiverkko on äitien oma ryhmä, jossa vaihdetaan arkikokemuksia, saadaan voimia omaan äitiyteen ja naiseuteen, rakennetaan omaa tulevaisuuden suunnitelmaa ja opitaan uutta.” (MLL 2012, hakupäivä 3.4.2012).

Valitsimme Äitiverkko-ryhmässä käsiteltäviksi aihepiireiksi minuuden, äitiyden ja tulevaisuuden. Aihevalintojamme tukee MLL:n vuosina 1996–2000 toteutettu Lapsiperheprojekti (2000, 57) jossa kartoitettiin pienten lasten perheiden avun ja tuen tarvetta ennaltaehkäisevästä näkökulmasta. Projektitulosten mukaan perhetyössä olisi hyvä ottaa esille äitien oma elämä, heidän arvonsa, tarpeensa ja toiveensa, koska ne saattavat olla unohduksissa pitkäänkin ja äidit saattavat jopa kokea vieraantuneensa itsestään ja muista aikuisista. Myös Törrösen (2012, 119) tutkimuksen mukaan lasten ollessa pieniä, naiset laittavat usein omat yksilölliset toiveensa syrjään ja unohtavat itsensä hetkeksi. He pyrkivät keskittymään lasten tarpeisiin ja turvaamaan näin heille hyvän lapsuuden.

Käsitlemme tässä luvussa minuus-, äitiys- ja tulevaisuusaihepiirejä erillisinä aihealueina. Mielestämme nämä kolme teemaa ovat kuitenkin todellisessa elämässä erottamattomia ja jatkuvasti vuorovaikutuksessa keskenään. Esimerkiksi identiteetissä tapahtuvalla muutoksella on vaikutusta naisen äitinä olemiseen, sekä hänen kykynsä suunnitella tulevaisuutta.

3.1 Minuus

Mielestämme minuus on tärkeä aihe Äitiverkko-ryhmän toiminnan sisällöissä. Minuuden tulkinnalla tarkoitetaan Hännisen (2000, 61) mukaan identiteetin tietoista reflektointia. Tällöin ihminen saa muodostettua vastauksen itselleen kysymykseen: ”kuka minä olen?”. Identiteetin rakentamista tapahtuu Hännisen mukaan erityisesti silloin, kun elämäkulkun rutiineineen jostain syystä katkeaa ja muuttuu. Äitiys on hyvä esimerkki tällaisesta muutoksesta. Granholm on tehnyt Pro Gradu – tutkielman, jossa hän kirjoit-

taa äitiyden tuomista muutoksista. Granholmin (2010, 13) mukaan äitiys vaatii suurta henkistä ponnistelua, koska naisen täytyy luoda identiteettinsä uudelleen. Hän viittaa Niemelään, jonka mukaan naisen on liitettävä mielikuva itsestään vanhempana osaksi sitä mielikuvaa, joka hänellä on ollut itsestään aiemmin. Tämän vuoksi mielestämme on tarkoituksenmukaista, että myös Äitiverkko-toiminnassa tuetaan tätä henkistä prosessia, joka on pienten lasten äideillä ajankohtainen.

Vuorisen (1997, 50) mukaan minuudesta puhuttaessa viitataan yksilön psyykkiseen kokonaisuuteen itsestään, joka koostuu tietoisista ja tiedostamattomista elämyksistä. Elämyksiä ovat esimerkiksi ajatukset, tunteet ja mielikuvat. Sisällöt näissä elämyksissä koskevat yksilöä itseään ja hänelle tärkeitä ihmissuhteitaan.

Aiemmin eletyn elämän tapahtumat vaikuttavat identiteetin jäsentymiseen sekä rakentumiseen. Tämä vaatii yksilöltä psyykkis-sosiaalisia resursseja. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 210–211.) Taiteen keinoin on mahdollista oppia hahmottamaan itseä ulkoistamalla oma ”*tarina*” visuaalisesti ja tulkitsemalla sitä ulkoapäin. Samalla tapahtuu jatkuva mielen liikettä itsestä ulospäin. Tähän kiteytyy taiteen terapeuttinen ja uudeksi luova merkitys: itse tehdään näkyväksi, uudelleentulkittavaksi ja ymmärrettäväksi. Tällöin elämän vaikeat ja ristiriitaisetkin tapahtumat voivat saada keskeisen merkityksen elämän käsikirjoituksessa, jolloin niitä on helpompi arvostaa ja käsittää osaksi omaa kulttuurishistoriallista kertomusta. (Sava & Katainen 2000, 30.) Taide-elämys voi vaikuttaa pysyvästi persoonaan ja muuttaa käsitystämme todellisuudesta (Venkula 2003, 72). Tiedostimme toimintaa suunniteltaessa, että taiteella voi olla ryhmäläisiin hyvinkin voimakkaita vaikutuksia. Uskalsimme kuitenkin valita taidetoiminnan sisällöiksi henkilökohtaiset aiheet, sillä yhteistyökumppanimme olivat tarvittaessa jakamassa vastuuta.

Kovero (2004, 136–140) viittaa Giddensiin ja McAdamsiin, joiden mielestä minuuden voi nähdä itsetutkiskelun keinoin rakennettavissa olevana henkilökohtaisena projektina. Minuuteen kuuluvat elämäkertomukset, jotka kietovat yhteen eri elämänvaiheet. Elämäkertomukset jakautuvat sekä viralliseen (esimerkiksi määrätyt roolit) että epäviralliseen (kuka minä todella olen). Tällöin identiteetti on se, joka pyrkii yhdistämään nämä kertomukset mielekkääksi kokonaisuudeksi. Tämä ei kuitenkaan ole helppoa; Koveron

mukaan myöhäismodernina aikana minuus on altis kriisiytymään, koska yksilön tulee olla jatkuvassa valmiudessa muutoksiin tietämättä muutoksen suunnasta. Tämä tuo myös turvattomuuden tunnetta. Omien virheiden ja keskeneräisyyden sallimisen myöntäminen vaatii ihmiseltä hyvää itsetuntoa, ja se myös estää häntä murtumasta virheen sattuessa (Hellsten 2011,31). Haasteena tällöin onkin se, miten tukea ja edistää yksilön yhteiskuntakriittisyyttä sekä refleksiivistä ajattelua, jotta hänen itseohjautuvuutensa sekä itsetuntemuksensa lisääntyisivät ilman, että hänen itsetuntonsa kärsii.

Savan ja Kataisen (2000, 22–24) mukaan minuuden jäsentämisen keinoina toimivat erilaiset itseilmaisun välineet. Koska kulttuurimme odottaa meiltä erilaisten roolien suorittamista, on käsityksemme itsestämme jatkuvan muuntelun ja uudelleenrakentumisen kohteena. Parhaimmassa tapauksessa minäroolien kautta leikkittely voi olla mahdollisuus itsensä kehittämiseen. Jos minuus ei ole rakentunut oman valinnan mukaan, vaan on yhteiskunnan vaatimusten tuotos, voi elämältä kadota henkilökohtainen merkitys ja seurausena on itsestä vieraantuminen. Mielestämme on tärkeää, että Äitiverkko-toiminnassa pohditaan sitä, kuinka paljon äideillä on sijaa yksilöllisille ratkaisuille elämässään, eli kuinka omannäköistä elämää he voivat kotiäiteinä elää. Olennaista on myös auttaa heitä tiedostamaan, kuinka paljon heidän elämäntilanteensa ja ympäristön odotukset vaikuttavat näihin asioihin.

3.2 Äitiys

Vanhemmuuteen kuuluvat ilot ja surut ovat jokapäiväiseen perhe-elämään kuuluvia asioita. Arjessa rakentuu lapsen ja vanhemman välinen suhde, jolla on tärkeä merkitys molempien hyvinvoinnille. (Lammi-Taskula & Bardy 2009, 60.) Sinkkonen (2003, 9–13) pohtii, tarvitseeko äidin olla madonnamaisen tyyni vai voisiko äiti sallia itselleen tuntea myös raivoa, väsymystä ja kyllästymistä. Ei ole lapsen edun mukaista, jos äiti koettaa piilottaa tunteensa lapseltaan, sillä lapset osaavat tunnistaa myös aikuisen lähettämät kaksoisviestit. Äitiys vaatii naiselta oman identiteetin organisoimista uudelleen lapsen vaatimien muutosten mukaisiksi. Äitiverkko-ryhmän toiminnassa on tärkeää, että äidit pysähtyvät pohtimaan toiminnan aikana sitä, kuinka paljon heidän odotuksensa vaikut-

tavat tässä elämänvaiheessa ja kuinka paljon heillä on tällä hetkellä sijaa yksilöllisille ratkaisuille valinnoissaan, ajatuksissaan ja toiminnoissaan.

Äiti voi kokea riittämättömyyden ja epäonnistumisen tunteita, jos hänen odotuksensa eivät hänen itsensä, perheen tai parisuhteen osalta olleetkaan tyydyttävät. Janhunen ja Saloheimo (2008, 32–39) ovat koonneet äitien kirjoituksia, joista voidaan myös todeta yksilölliset erot vanhemmuuden ennako-odotuksista sekä omien tunteiden aallokosta. Tunnekokemusten kirjo voi tulla äideille yllätyksenä. Vahvimmin esille tulivat suuttumuksen, raivon ja väsymyksen tuntemukset. Lisäksi äidit kokivat syyllisyyttä verratessaan itseään toisiin äiteihin etenkin, kun kyseessä on vapaa-aikaan ja tärkeiden ihmis-suhteiden ylläpitämiseen käytetty aika.

Myös Bergin (2008, 130, 135) tutkimuksen mukaan kulttuurisilla odotuksilla on kaksisuuntaisia merkityksiä äitiyden kokemisessa; äitiyttä kuvataan usein kielteisävytteisenä vauvavaiheen väsymyksenä tai äidin ja lapsen välisenä symbioottisena suhteena. Myös mediapuheissa äitiyttä korostetaan positiivisena mielikuvana, jossa nainen esitetään äitiyden myötä vastuullisempana, parempana ja kypsempänä ihmisenä. Cacciatoren ja Janhusen (2008, 12–27) mukaan naiset luovat ihannekuvan siitä, mitä äitiyden tulisi olla. Äitien keskinäinen vertailu luo haasteen jossa todellisen äitiyden näkeminen voi vääristyä. Vertailukohteina voivat olla muun muassa ikä, ulkonäkö, luonteenpiirteet sekä lasten kasvatus. Epärealistisista tavoitteista aiheutuvat suurimmat pettymykset. Osa äideistä voi kokea, että heidän tulisi olla lapsirakkaita ja epäitsekkeitä, mutta kuitenkin sopivasti tehokkaita ja stressaantuneita. Jonkun mielestä hyvä äitiys näkyy huolenpidossa, ylpeydessä ja onnellisuudessa, kun taas joku toinen äiti sallii itselleen myös surun, raivon, itsekkyyden ja oman ajan kaipuun tuntemukset. Äitiyden kokeminen on yksilöllistä, ja siihen vaikuttavat muun muassa naisen persoonallisuus sekä eletty elämä. Täten he jakavat tuntemuksensa äitiyden tuomiin rikkauksiin kuin myös menetyksiin. Halusimme tukea äitiverkkoryhmäläisiä hyväksymään itsensä riittävän hyvinä vanhempina ja muistamaan omat haaveensa, tavoitteensa ja unelmansa.

3.3 Tulevaisuus

Tulevaisuuden suunnittelulla on suuri merkitys äitien pohtiessa elämänsä suuntaa äitiysloman tai hoitovapaan jälkeen. Jotkut saattavat myös miettiä, millä keinoin heidän on mahdollista vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin jo tässä elämänvaiheessa. Tulevaisuuden suunnittelu antaa voimia sekä tähän hetkeen, että herättää luottamusta tulevaan. (Häggman-Laitila, Ruskomaa & Euramaa 2000, 79.)

Siitosen (1999, 119) mukaan tulevaisuuden suunnittelulla on voimaannuttava vaikutus. On tärkeää, että ihmiset voivat unelmoida ja asettaa vapaasti itselleen tavoitteita. Koska Siitosen mukaan uskomuksemme kyvyistämme voivat estää tai edistää päämääriemme saavuttamista, rohkaisimme toiminnan aikana ryhmäläisiä suunnittelemaan tulevaisuuttaan avoimin mielin. Myös Toivosen ja Asikaisen (2000, 131) mukaan tavoitteiden asettaminen itselle on tärkeää, jotta emme toimisi vain muiden ihmisten toiveiden tai tiedostamattomien tavoitteidemme perusteella.

Perustelemme tulevaisuuden valitsemista yhdeksi toiminnan aikana käsiteltävistä aiheista toivon kautta. Mielestämme toivo on tulevaisuuteen suuntautuneisuutta ja tärkeää kaikille elämäntilanteesta ja iästä riippumatta. Sen avulla pystymme luottamaan tulevaan ja uskomaan muutoksen mahdollisuuteen. Kotkanvirran (2000, 5, 12) mukaan ilman toivoa ja luottamusta ei voi elää, sillä ne kannattelevat meitä yksilöinä ja yhteisöjemme jäseninä. Hän määrittelee toivon kohdistuvan tuleviin tapahtumiin ja tekoihin, ja luottamuksen ihmisiin ja instituutioihin. Mannermaa (2000, 47) puolestaan kirjoittaa, että huomaamme toivon ja luottamuksen merkityksen ihmisen koko olemassaololle vasta menetettyämme ne. Toivoa ja luottamusta järkyttäviä tekijöitä ovat kaikki suuret menetykset, joiden varaan elämämme perustuu. Niitä ovat esimerkiksi läheisen ihmisen menetykset, oman terveyden heikkeneminen tai taloudelliset vaikeudet. Lindqvistin (2004, 59) mukaan myös luonnolliset elämänmuutokset, kuten aikuistuminen ja perheen perustaminen, saattavat johtaa kehityskriiseihin, jolloin ihmisen täytyy taistella säilyttääkseen toivonsa. Juuri nämä elämänmuutokset ovat useimmille Äitiverkko-ryhmäläisille ajankohtaisia, joten halusimme toiminnan kautta tukea heidän suuntautuneisuuttaan kohti tulevaa.

4 ÄITIVERKKO-RYHMÄN OHJAAMINEN

Tässä luvussa käsittelemme toiminnan ohjaamisen taustalla olevaa ihmiskäsitystämme, sekä ohjaus- ja oppimiskäsitystämme. Tarkastelemme myös vertaistukea ja sen merkitystä ryhmätoiminnassa. Lopuksi kerromme taiteen merkityksestä yksilölle sekä sosiaalialan asiakastyölle. Käsittelemämme aiheet liittyvät kiinteästi Äitiverkko-ryhmän ihmisläheiseen ohjaamiseen.

4.1 Kokonaisvaltainen ihmiskäsitys

Rauhala (2005, 32–35) jäsentää ihmisen olemassaolon kolmijakoisena. Siihen kuuluvat tajunnallisuus, kehollisuus ja situationaalisuus. Tajunnallisuudessa on kyse psyykkis-henkisestä olemassaolosta, johon kuuluu kokemisen kokonaisuus eli elämyksellisyys. Siinä yhdistyvät muun muassa ymmärryksemme, unemme, uskomme ja kokemuksemme, joiden kautta me myös jäsenämme ja merkityksellistämme maailmaa. Näistä muodostuu maailmankuvamme ja käsityksemme itsestämme. Rauhala (2005, 63 - 64) viittaa Scheleriin, jonka mukaan psyykkisessä olemassaolossa koetaan nämä elämykset, tunteukset ja halut. Henkisen olemassaolon kautta ihminen voi puolestaan tarkastella näitä kokemuksia ilmiöinä.

Opinnäytetyömme toiminnallisessa osassa tajunnallisuus näyttäytyy esimerkiksi siinä, miten ryhmäläiset tuottavat kuvallisessa ilmaisussa omannäköisensä ”merkityssuhteiden verkoston” teokseensa esimerkiksi vertauskuvallisia materiaaleja ja symbolisia esineitä tai värejä hyödyntämällä. Tärkeää ei ole se, että me muut ymmärtäisimme teoksen sisällön, vaan että tekijä itse havaitsee teoksestaan niin sanottujen kuvallisten viitteiden merkityksen.

Kehollisuus liittyy taidekokemuksiin tiiviisti; kehomme on taidetta tehtäessä työskentelyväline ja tunnemme elämykset kehon reaktioina, kuten itkuna, nauruna sekä jännityksen tunteena mahassa. Taiteen keinoin on mahdollista jäljittää näitä kehollisia muis-

tijälkiä. (Sava & Katainen 2000, 28–29.) Situaationaalisuudessa ihminen nähdään suhteessa sen hetkiseen elämäntilanteeseensa ja todellisuuteensa. Situaatio on aina ainutkertainen. Osa siitä on pysyvää, kuten esimerkiksi ihonväri, geenit, yhteiskunta ja kulttuuri johon syntyy. Osa puolestaan on alati muuttuvaa ja yksilön muutettavissa olevaa, kuten esimerkiksi ajankäyttö, kokemukset ja sosiaalinen verkosto. (Rauhala 2005, 41–42.) Äitiverkko-ryhmälle suunnatussa taidetoiminnassa mahdollistimme äideille tilaisuuden jäsentää elämänsä suuntaa yhdessä vertaistensa kanssa. Äitien tilanteet, eli eletty elämä ja kokemukset sekä tässä ja nyt ryhmässä olemisen kokemukset tulivat esille keskusteluissa.

Rauhala (2005, 86 – 87) puhuu *uskon laajentamasta ihmiskäsityksestä*. Tämän mukaan ihmisellä on vapaus lisätä rationaalisesti perusteltuun ihmiskäsitykseen uskonnollinen ulottuvuus. Pystyäkseen työskentelemään asiakkaan kokonaisuutta arvostavasti, on työntekijän hyväksyttävä, että asiakkaan ihmisyyteen voi kuulua osana myös hengellisyys. Toimiessamme seurakunnan tiloissa kunnioitimme ryhmäläisten uskoa, sitä korumattamatta tai väheksymättä, sekä hartaushetkeä toiminnan hengellisenä osana.

4.2 Konstruktivistinen ohjaus- ja oppimiskäsitys

Ohjaus- ja oppimiskäsitys liittyvät kiinteästi toisiinsa, sillä se miten ihmiset oppivat, vaikuttaa luonnollisesti myös toiminnan ohjaamiseen. Oppimista käsitellessämme tarkoitamme opinnäytetyössämme tiedon vastaanottamista ja prosessointia, jota tapahtuu jatkuvasti kaikissa toiminnoissamme. Ohjauskäsityksemme pohjautuu konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen. Kupiaksen (2000, 8) mukaan siinä ei ole olennaista uuden tiedon oppiminen, vaan aiemmin opitun muokkaaminen ja uudelleen jäsentäminen. Oppija tulkitsee oppimisprosessissa havaintojaan niiden tietojen, kokemusten ja uskomusten pohjalta, joita hänellä on jo ennestään. Näistä sisäisistä malleista käytetään myös nimitystä skeema. Tynjälän, Heikkisen ja Huttusen (2005, 24–25) mukaan skeemat ovat jokaisella ihmisellä erilaisia, joten myös tulkintamme samasta asiasta saattavat olla erilaisia. Kupias (2000, 11) kirjoittaa myös, että ohjaajan rooli oppimistilanteessa on rohkaista oppijaa osallistumaan aktiivisesti työskentelyyn ja antaa hänelle tilaa ottaa vas-

tuuta omasta oppimisestaan. Ohjauksessamme annoimme ryhmäläisille mahdollisuuden työskentelyrauhaan ja omien ajatusten ja tunteiden prosessointiin.

Konstruktivistisessa näkökulmassa korostetaan tiettyjä periaatteita ja arvoja, joita voidaan hyödyntää jokaisessa ohjaustilanteessa ja jotka sopivat mielestämme erityisen hyvin sosiaalialan ihmisläheiseen ohjaustyöhön. Peavyn (1999, 74–76) mukaan näitä periaatteita ovat esimerkiksi ihmisten erilaisuuden ja ainutlaatuisuuden kunnioittaminen, heidän kohtaamisensa kokonaisvaltaisina yksilöinä ja oman elämänsä asiantuntijoina. Tärkeää on myös nähdä ihminen paitsi omaan kulttuuriinsa kuuluvana ja sitä rakentavana, myös sen rajoittamana olentona. Jokainen äitiverkkoryhmäläinen toi toimintaansa oman perhekulttuurinsa ja tottumuksensa, joihin ympäristö loi omat haasteensa. Laineen, Ruishalmeen, Salervon, Sivénin ja Välimäen (2004, 119–120) mukaan jokapäiväisistä arkirutiineista irrottautuminen ja perusteellinen syventyminen omien ajatusten, toiminnan ja tunteiden tarkasteluun saattaa kyseenalaistaa omia itseä koskevia ennakkolehtämöksiä ja murtaa minäkuvaan liittyviä uskomuksia. Parhaassa tapauksessa itsereflektio ja uudistuneiden käsitysten mukaan toimiminen vapauttavat ihmisen vanhoista käsityksistä ja toimintatavoista. Aikuisilla keskeinen haaste oppimisessa on usein heidän elämäkokemuksensa vuoksi aiemmin opitun reflektointi. Aikuinen joutuu arvioimaan kriittisesti arvojaan, asenteitaan ja toimintatapojaan sekä kyseenalaistamaan jo vakiintuneita ajattelumalleja, joista osa saattaa olla myös tiedostamattomia.

4.3 Vertaistuki ryhmässä

Erilaisten vertaistukiryhmien määrä on viime vuosikymmenten aikana lisääntynyt sosiaali- ja terveysalalla jatkuvasti. Ryhmissä korostuu ihmisten oman aktiivisuuden ja asiantuntijuuden merkitys työntekijän asiantuntemuksen ja passiivisen asiakkuuden sijasta. Vertaistuki ei kuitenkaan korvaa ammatillista toimintaa, vaan kulkee sen rinnalla hyvinvointipalveluiden täydentäjänä (Jantunen 2010, 85, 97.) Nylundin (2005, 195, 201–203) mukaan vertaistoiminnan lisääntyminen kertoo ihmisten tarpeesta jakaa kokemuksiaan vertaistensa kanssa ja saada heiltä samalla tietoa. Suomessa järjestöillä on pitkä kokemus vertaistukiryhmien perustajina, mutta niitä voivat koota myös muut ammatti-

laiset tai kansalaiset itse. Nykyään myös internetissä toimivat vertaistukiryhmät ovat hyvin yleisiä.

Hyvärin (2005, 214–215, 226) mukaan vertaistuessa on kyse ihmisten välisestä kohtaamisesta, jossa korostuvat kokemusten jakaminen ja yhteisöllisyys. Vertaistukiryhmissä tuetaan toisia vastavuoroisesti ja käsitellään asioita yhdessä. Kokemusten jakamisessa sekä kertojalla, että kuuntelijalla on aktiivinen rooli. Pelkkä läsnäolo ei riitä, vaan kertomuksiin on todella kyettävä eläytymään. Yhteisöllisyys puolestaan syntyy siitä, että ryhmän jäsenet valitsevat kuulua ryhmään ja haluavat tavoitella sen yhteisiä päämääriä. Jantusen (2010, 87–88, 93) mukaan vastavuoroisessa suhteessa jokaisella ryhmän jäsenellä on mahdollisuus sekä avun antamiseen, että vastaanottamiseen. Ihmiset kokevat toisia auttaessaan itsensä tarpeelliseksi ja hyödylliseksi ja voivat tuntea saavansa ryhmästä enemmän, kuin ollessaan pelkästään avun saajana.

Ryhmässä on luonnollista, että sen jäsenet painottavat eri tavalla yhteisiä tavoitteita tai asettavat toiminnalle erilaisia henkilökohtaisia tavoitteita. Vasta paikkakunnalle muuttanut tai muutoin sosiaalisen verkostonsa kadottanut äiti saattaa toivoa Äitiverkko-ryhmältä uusia ystävyys-suhteita. Joku saattaa kaivata keskustelua ja joku toinen taas toivoa pääsevänsä tekemään jotakin toiminnallista. Havaitimme Äitiverkko-ryhmässä, ettei vertaistuen saaminen ollut välttämättä kaikkien ryhmäläisten ensisijaisena tavoitteena. Hyväri (2005, 219) toteaa, ettei vertaistuen tilaaminen ole mahdollista, mutta sen toteutumiseksi voidaan luoda hyvät olosuhteet. Pidämme vertaistuen toteutumista tärkeänä, joten halusimme mahdollistaa sen ryhmäläisille. Mikäli vertaistuki olisi ollut toimintamme päätavoitteena, olisimme järjestäneet toimintamme toisin.

4.4 Taiteellinen toiminta työmenetelmänä

”Luovuus on sitä, että ihminen uskaltaa tulla näkyväksi, esimerkiksi teke-mällä jotain itselleen aivan uutta tai uudella tavalla.” (Hellsten 2011, 30)

Luovuudesta puhuttaessa viitataan usein taiteeseen. Räsänen (2000, 47,51) mukaan ihmiset vastaanottavat ja ymmärtävät taidetta eri tavoin. Jokaisella on oma käsityksensä

siitä, mitä taiteen tulisi olla ja käsitykset taiteen kauneudesta rakennetaan samoin ajattelevien kanssa. Mielestämme taidetta ei ole mahdollista määritellä yksiselitteisesti sen laaja-alaisuuden ja monikerroksisuuden vuoksi. Tarkastelemme tässä kappaleessa taidetta siitä näkökulmasta, miten se vaikuttaa kokemuksena ja mitä mahdollisuuksia se antaa asiakkaille ja työntekijöille. Fyysinen työstövaihe ja lopputulos eivät ole niin tärkeitä kuin työstämisen aikana tapahtuva mielensisäinen prosessi, eli sisäinen dialogi.

Rogersin mukaan luova toiminta kuuluu ihmisen perustarpeisiin, ja sillä on onnistuneesti toteutettuna positiivisia vaikutuksia esimerkiksi siihen, kuinka hyvin yksilö tuntee itsensä ja tulee erilaisten ominaisuuksiensa sekä ympäristönsä kanssa toimeen. (Rogers 1961, 351, 353.) Myös sosiaalialan työllä tavoitellaan näitä vaikutuksia. Nietosvuori (2008, 136) on kirjoittanut sosionomin työnkuvan kokonaisvaltaisuudesta. Kasvaakseen ammatillisesti ja auttaakseen asiakkaita parhaalla mahdollisella tavalla, on sosionomin kyettävä kyseenalaistamaan työmenetelmiään ja tavoitteitaan sekä kehittämään niitä. Siten sosionomi pystyy edistämään asiakkaan ja asiakasryhmien osallistumista ja valtaistumista oman elämänsä päävaikuttajina. Taidelähtöiset luovat ja toiminnalliset menetelmät tarjoavat siis useita mahdollisuuksia. Niillä voi syventää asiakastyötä, ja niiden avulla asiakas voi saada tarkasteltavakseen erilaisia näkökulmia suhteessa omaan elämäänsä yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä.

Lipsanen-Rogers (2005, 68) pohtii miksi taide ja kuvallinen ilmaisu ovat ihmiselle niin tärkeitä. Hänen mukaansa ihminen on vahvasti visuaalinen olento. Vastaanotamme suurimman osan informaatiosta näköaistin kautta, jolloin maailma tallentuu meihin kuvina. Käytämme tätä mielikuvamateriaalia ja siihen liittyviä tunteita, muistoja ja aistimuksia pohtiessamme elämäämme ja olemassaoloamme. Äitiverkko-toiminnassa kokemusmaailmojen yksilöllisyys tulee parhaiten esille lopullisissa teoksissa, joissa samat, ennalta määrätyt aihe-alueet voivat näyttäytyä hyvinkin erilaisina niin visuaalisesti kuin sisällöllisesti. Teoskokonaisuuksien sisältämät tarinat voivat pitää sisällään erilaisia muistoja, unelmia, tavoitteita, tuntemuksia sekä elämänvaiheita. Vaikka teos olisi arvokas jo itsessään, visuaalisena ilmentymänä, on sen sisältämä kertomus ja tekijässä toteutunut sisäinen dialogi erityisen tärkeää. Myös sitä Äitiverkko-toiminnalla tavoitel-

laan. Taiteellinen toiminta on sopiva valinta työmenetelmäksi myös sen vuoksi, että toimintaympäristönä on seurakuntatalo.

”Kirkossa kuvat puhuvat.” (Hautamäki 25.8.2011, Keskustelu)

5 TOTEUTUS

Laadimme opinnäytetyösuunnitelmamme keväällä 2011 ja hankimme toimintaamme tukevat teoretiedot kesän ja alkusyksyn aikana. Tapasimme yhteistyökumppaneitamme kolmesti ennen toiminnan alkamista. Ensimmäisellä tapaamisella esittelimme toimintaimme, johon yhteistyökumppanimme olivat tyytyväisiä, sillä se tuki hyvin Äitiverkon tavoitteita. Toisella kerralla sovimme käytännön järjestelyistä sekä budjetista. Kustannuksista vastasi seurakunta. Tämän jälkeen laadimme kutsun (LIITE 1), joka julkaistiin muun muassa paikallislehdessä sekä Limingan seurakunnan ja terveystieteiden ilmoitustauluilla. Kolmannella kerralla teimme tarvittavat materiaalihankinnat, kuten akryylimaalit, taulupohjat, decoupage-lakat, liimat, muovailumassat sekä muut askartelutarvikkeet. Toiminta alkoi lokakuussa 2011.

Kokoonnuimme Vanamon seurakuntatalolla kuusi kertaa joka toinen viikko syksyllä 2011. Osallistujia oli kolmanteen toimintakertaan saakka yksitoista, jonka jälkeen ryhmäkokoon vakiintui yhdeksään. Luottamuksellisuuden vuoksi toiminta toteutettiin suljetuna ryhmänä. Käytimme ensimmäisen kerran tutustumiseen ja toiminnan kuvaamiseen. Seuraavat neljä toimintakertaa käytimme teosten työstämiseen. Viidennen kerran lopussa jaoin ryhmäläisille laatimamme palautelomakkeet kotona täytettäväksi ja palautettaviksi viimeiselle kerralle, jolloin myös ryhmäläiset esittelivät teoksensa muille. Ohjattu toiminta kesti kerrallaan kaksi tuntia. Saavuimme paikalle tuntia aikaisemmin järjestämään tilan ja tarvikkeet. Toiminnan jälkeen siivosimme tilan.

Ryhmän kokoa ja ohjausmenetelmiä suunnitellessamme hyödynsimme Kemppaisen vuonna 2005 tekemän Pro gradu – tutkielman tuloksia Äitiverkko-toiminnasta. Tulokset liittyivät äitien perhevalmennukseen sekä ohjausmenetelmiin. Vastaajat toivoivat saavansa käytännön harjoituksia, alustusta sekä ryhmäkeskustelua. Lisäksi vertaistuen saatavuus koettiin tärkeänä. Sopivana kokoontumiskertojen määränä äidit pitivät noin kuutta kertaa ja ryhmän kokona kymmentä henkilöä. Perhevalmennuksen vetäjältä vastaajat toivoivat muun muassa esiintymistaitoja, ryhmätoiminnan tuntemusta, kuten ak-

tiivisuutta ja taitoa saada ryhmä keskustelemaan, sekä lastenhoidon mahdollistamista ja lasten ikätovereiden tapaamista toiminnan aikana. (Kemppainen 2006, 37–47.)

Suunnittelemiimme toimintakertoihin kuuluivat aloituskahvit, toimintaosuus ja diakonin ohjaama loppuhartaus. Toimintaosuuksiin kuuluivat taidetyöskentely ja yhteiset keskustelut sekä ryhmäytymis- ja rentoutumisharjoitus. Tarkempi jäsentely toimintakertoista on Taulukossa (LIITE 2) Osallistujien lapsille oli järjestetty viereiseen tilaan perhetyöntekijöiden toimesta lastenhoitoapua, välipalaa ja vapaata toimintaa. Yhteistyökumppaneinamme toimineet terveystieteiden psykologi ja diakoni osallistuivat toimintaan. Vertasimme jokaisen kerran päätteeksi tekemiämme havaintoja heidän kanssaan. Arvioimme toimintaa havainnoimalla (LIITE 4) siten, että jokainen opinnäytetyön tekijöistä toimii vuorollaan havainnoitsijana kaksi kertaa tarkkaillen ryhmäläisten aktiivisuutta ja keskinäistä vuorovaikutusta sekä ohjaajien ohjaustaitoja. Keräsimme kirjallista palautetta ryhmäläisiltä ja yhteistyökumppaneilta asettamiemme tavoitteiden mukaisesti. Kerroimme ryhmäläisille tutkivamme taiteen toimivuutta työmenetelmänä. Lisäksi pyysimme luvan kirjata opinnäytetyötä varten ryhmäläisten kommentteja toiminnan ajalta.

Ohjasimme ryhmäläisiä löytämään itsestään ja elämästään sellaisia elementtejä, joita voi vertauskuvallisesti esittää visuaalisessa muodossa. Korostimme, ettei teosten esteettisyys ole tärkeintä vaan prosessi, jotta dialogi itsen ja ryhmäläisten välillä toteutuisi. Toivottua oli, että ryhmäläiset löytäisivät *elämäkertomuksia* minuuteensa, äitiyteensä ja tulevaisuuteensa liittyen ja voisivat jakaa oman tarinansa muiden ryhmäläisten kanssa. Otimme puheeksi teemoihin liittyvät ennakkoluulot, odotukset ja roolit sekä ympäristön vaikutukset niihin. Huomioimme ryhmäläiset yksilöinä ja olimme läsnä myös kuuntelijan roolissa. Kiersimme pöydissä katselemassa valmistuvia teoksia kysellen tarkentavia lisäkysymyksiä yksityiskohdista ja materiaalivalinnoista. Keskustelimme työskentelyn ohessa äitien kanssa työn herättämistä ajatuksista ja ohjeistimme tarvittaessa eri tekniikoiden hyödyntämisessä.

”Materiaali ohjaa ajatuksia, puhututtaa ja herättää mielikuvia.”

5.1 Ensimmäinen toimintakerta: Mihin olenkaan tullut?

Ennen ryhmäläisten saapumista järjestelimme tilan niin, että pöydät olivat toisistaan erillään. Halusimme antaa jokaiselle oman tilan siten, että kaikki näkisivät toisensa. Mietimme miltä itsestämme tuntuisi saapua paikkaan, jossa emme tuntisi ketään. Toiminnan alussa esittelimme itsemme ja kerroimme opinnäytetyömme tarkoituksesta, sekä omista mielenkiinnon kohteistamme ja vahvuusalueistamme. Ryhmäläiset esittelivät postikorttien avulla kukin vuorollaan itsensä. Helpottaaksemme toistemme etunimien muistamista käytimme nimilappuja. Pyysimme heitä kertomaan sen hetkisistä tunteuksistaan ja odotuksistaan ryhmän sekä sen toiminnan suhteen. Osa ryhmäläisistä suhtautui tulevaan toimintaan innokkaasti ja osa vielä vähän epäileväisenä lähinnä sen suhteen tuntevatko he olevansa tarpeeksi taiteellisia. Korostimme, että ryhmätoiminnassa ei ole tärkeintä teosten esteettisyys vaan itse tekemisen prosessi.

Seuraavaksi oli vuorossa pareittain suoritettava piirustus-tutustumisleikki, jossa parit kertoivat vuorollaan toisilleen itsestään. Haastattelijan roolissa olevan tehtävänä oli piirtää nämä asiat paperille passiivisella kädellään, jottei piirustustaidolle annettaisi liian suurta arvoa. Tämän jälkeen parit esittelivät kuvan avulla toisensa koko ryhmälle ja kertoivat tunteuksiaan tehtävästä. Tehtävä herätti runsaasti keskustelua ja joidenkin pari-en kohdalla keskustelu eteni syvälliseksi. Tavoittelimme tutustumisen lisäksi tehtävällä vaiheittaista luottamuksen rakentamista ryhmän jäseniin; on helpompi rakentaa luottamusta ensin yhteen ihmiseen kuin koko ryhmään kerralla.

Lopuksi ohjeistimme ryhmäläisiä hankkimaan lisämateriaaleja seuraavia toimintakertoja varten. Pyysimme heitä tuomaan itselleen tärkeitä asioita kuten nappeja, langanpätkiä, materiaalia luonnosta, pieniä esineitä tai valokuvia. Ryhmäläisten lähtiessä tunnelma oli iloinen ja jäimme hyvillä mielin odottamaan seuraavaa kertaa.

”Ei jännitä enää yhtään. Saatan uskaltaa ottaa pensselin käteen.”

5.2 Toinen toimintakerta: Minuus

Kertasimme aluksi säännöt, koska mukaan tuli kaksi uutta ryhmäläistä. Sen jälkeen esitimme käytettävät materiaalit ja perehdyimme ryhmäläiset niihin erillisen taulupohjan avulla, jota hyödynsimme myös seuraavilla kerroilla. Ennen taidetyöskentelyn aloittamista ryhmäläisten tuli miettiä, millä tavoin kertoa oma tarina visuaalisin keinoin. Tämä työstökerta vaati perusteellista itsetutkiskelua, mutta ryhmäläiset lähtivät kuitenkin rohkeasti kokeilemaan eri tekniikoita hyödyntäen sekä seurakunnan tarjoamia että itse tuomia materiaaleja. Työskentely oli intensiivistä. Kokeilimme yhdessä eri tekniikoiden käyttöä. Työskentelyn edetessä keskustelimme äitien kanssa työn herättämistä ajatuksista. Ryhmäläisten oma-aloitteisuus näkyi haluna oppia tekemään itse:

”Minä haluan tehdä. Neuvo sinä miten.”

Tällä kerralla kävimme läpi ryhmän kanssa minuus-teemaa. Annoimme ryhmäläisille pohdittavaksi miten kukin heistä kuvaisi minuuttaan ja itselle tärkeitä henkilökohtaisia asioita: Mitä minä olen? Aihe herätti ryhmäläisten välillä keskustelua muun muassa siitä, voidaanko minuutta ja äitiyttä erottaa toisistaan ja onko minuus unohtunut.

”Minuuteni määrittyy sen kautta, että olen äiti. Haluaisin löytää uudelleen sen itseni, joka olin ennen sitä.”

5.3 Kolmas toimintakerta: Äitiys

Aloitimme toimintakerran runolla, jonka tarkoituksena oli syventää äitien ajatuksia ryhmätoiminnan merkityksestä. Keskustelimme muun muassa äitiyteen liittyvistä ennakkoluuloista, odotuksista ja rooleista sekä ympäristön vaikutuksista äitiyteen. Havaitsimme, että äitiys aiheeseen oli aluksi vaikea syventyä, koska edellisellä kerralla käsitelty minuus-aihe oli vielä vahvasti mielessä.

”Tämä on ollut todella rankkaa. Viikon pyörineet ajatukset päässä.”

Työskentely oli intensiivistä ja idearikasta, jossa kuitenkin mahdollistuivat samanaikaisesti keskustelut ja kokemusten jakamiset. Lähestyimme äitiys- aihetta siitä näkökulmasta millaisena ryhmäläiset näkivät oman roolinsa äitinä, miltä äitinä oleminen tuntuu ja miten ulkoa päin tulevat odotukset siihen vaikuttavat. Keskustelun aiheiksi muodostuivat muun muassa ylisukupolviset kasvatustenetelmät, omat ja omien vanhempien odotukset ja näkemykset vanhemmuudesta sekä lasten kasvuun ja kehitykseen liittyvät tarinat.

”Se, vaikka toimii kuten sydämessään tuntee, niin kuitenkin se on sama, kuin omalla äidillä.”

Myös värit herättivät ryhmäläisissä erilaisia ajatuksia. Eräs äideistä mietti mikä on äidin väri ja mitkä ovat tyttöjen ja poikien värit. Äitiyttä kuvattiin myös mustalla värillä. Tähän liittyi muun muassa synnytyksen jälkeisen masennuksen aiheuttama sumussa eläminen. Odotukset äitiydestä saattoivat olla ristiriidassa todellisen kokemuksen kanssa.

”Se alkoi ihanteesta, mutta kaikki mielikuvat vähitellen pirstaloitui.”

5.4 Neljäs toimintakerta: Tulevaisuus

Tulevaisuus-aiheen kautta ryhmäläiset visioivat, millainen on heidän tulevaisuutensa: Millä tavalla minuus ja äitiys siinä näyttäytyvät sekä mitä unelmia ja tavoitteita siihen kuuluu. Toiveena oli esimerkiksi lasten kasvaessa vanhemmiksi päästä jälleen matkustelemaan ja harrastamaan sekä nauttimaan omasta ajasta. Ryhmäläiset prosessoivat valmistuvaa teostaan ja toivat mukanaan lisämateriaaleja teoksen viimeistelyyn. Teoksista heijastui positiivisuus ja toiveisuus.

”En ole aikaisemmilla toimintakerroilla kokenut sellaista vapauttavaa tunnetta kuin nyt.”

Tulevaisuutta suunniteltiin jopa hyvin kauaskantoisesti. Osa kuvasi sitä konkreettisin symbolein ja osa puolestaan visuaalisin tunnelmin, kuten väreillä ja muodoilla. Väri maailma vaihtui useissa töissä erilaisiksi vaalean sävyiksi.

”Tulevaisuus on vielä auki. Siksi tämä alue on yksivärinen.”

Työskentely oli hyvin keskittynyttä ja suullinen kommunikointi vähäistä. He pysähtyivät kuitenkin välillä kuuntelemaan toistensa tarinoita ja kommentoivat niitä asioita, joista löysivät yhtäläisyyksiä. Yhdessä jaettuja asioita olivat esimerkiksi lasten nukkuminen ja synnytyksen jälkeinen jaksaminen.

5.5 Viides toimintakerta: Viimeistely

Aloitimme toimintakerran rentoutumisharjoituksella, jossa yksi ohjaajista luki tarinan mielikuvamatkasta. Halusimme luoda tilasta rauhallisen ja tunnelmallisen himmentämällä valaistusta sekä sytyttämällä kynttilöitä pöytiin. Laitoimme tarinan taustalle soimaan klassista musiikkia.

Tämän toimintakerran aikana oli tarkoituksena saada keskeneräiset teokset valmiiksi. Teokset herättivät äideissä uusia merkityksiä ja konkreettisia muutosideoita. Aiemmin tehdyt ratkaisut osoittautuivat osalle selkeämmiksi, mutta toisaalta osa äideistä pyrki löytämään jälkikäteen punaista lankaa työn kokonaisuudesta. Ryhmäläiset juttelivat selvästi enemmän keskenään kuin aiemmin esimerkiksi sisarussuhteista perheissä tai nimen valitsemisesta lapselle. Äidit jakoivat myös tuomiaan materiaaleja keskenään. Lopuksi jaoimme ryhmäläisille palautelomakkeet (LIITE 5) ja ohjeistimme niiden täyttämässä. Halusimme näin varmistaa, että saamme palautteen mahdollisimman usealta ja että äideillä on aikaa vastata rauhassa kyselyyn.

5.6 Kuudes toimintakerta: Ryhmän voima

Asettelimme teokset seinälle värimaailman mukaisesti siten, että samansävyiset olivat lähekkäin. Järjestimme niiden eteen tuolit puoliympyrään ja säädimme valaistuksen osoittamaan teoksia. Muu osa huoneesta oli hämärä. Oletimme, että tämä helpottaisi oman teoksen esittelemistä muille ryhmäläisille ja vähentäisi jännitystä.

Pyysimme toiminnan alussa ryhmäläisiä hiljentymään ja katsomaan teoksia kaikessa rauhassa sekä kiinnittämään huomiota niiden yksilöllisyyteen ja erilaisiin tunnelmiin. Emme päättäneet esittelyjärjestystä ennalta, vaan jokainen sai kertoa omasta teoksestaan silloin, kun oli siihen valmis. Meidän roolinamme oli osallistua keskusteluun, huolehtia aikataulussa pysymisestä ja puheenvuorojen jakamisesta. Kertomukset herättivät voimakkaita tunteita, sekä iloa että surua. Etsimme ryhmän kesken positiivisia merkityksiä teoksista. Tämä kerta oli merkittävä vertaistuen osalta ryhmäläisten osoittaessa myötätuntoa ja tukiessa toisiaan.

5.7 Eettisyys

Koska Äitiverkko-toiminta on MLL:n kehittänyt, se asettaa meille tiettyjä vaatimuksia. Nimeä kantavaa toimintaa voi järjestää vain, jos mukana on henkilö, jolla on virallinen MLL:n Äitiverkko-koulutus. Yhteistyökumppanimme toiminut terveystieteiden psykologi on suorittanut MLL:n Äitiverkko-koulutuksen. MLL:n asettamien standardien mukaan:

”Toiminnan tulee edistää lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia, lisätä lapsuuden ja vanhemmuuden arvostusta ja näkyvyyttä yhteiskunnassa sekä tuoda lapsiperheiden näkökulmaa päätöksentekoon.” (MLL. Äitiverkko-ohjaajan kansio 2006).

Otimme standardit huomioon toimintamme sisällössä, kuten ottamalla käsiteltäväksi aiheeksi äitiyden, sekä siihen liittyvät yhteiskunnalliset odotukset ja roolit. Halusimme mahdollistaa vertaisryhmän, eli uuden sosiaalisen verkoston, sillä koemme sen olevan ihmisen hyvinvoinnin kannalta ensiarvoisen tärkeää. Toiminnan kautta aikuiset saivat mahdollisuuden tavata vertaisiaan ja lapset ikätovereitaan. Olemme suorittaneet toimintaamme tukevia opintoja kuten perhetyötä, aikuissosiaalityötä, lastensuojelua, elämys- ja sosiaalipedagogiikkaa sekä mielenterveystyötä. Teimme opinnäytetyösopimuksen yhteistyötahon ja ohjaavien opettajien kanssa, johon on määritelty muun muassa tekijänoikeudelliset asiat toimintaan liittyen. Koska järjestämämme toiminta on tarkoitettu työkaluksi Äitiverkko-ryhmän ohjaajalle, on

tekijänoikeusmäärittelyssä luovutettu rinnakkainen käyttöoikeus sekä tarkoituksenmukainen muunteluoikeus Limingan kunnalle sekä seurakunnalle.

Sopimuksessa on huomioitu Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (22.9.2000/812, hakupäivä 14.10.2011), jonka mukaan asiakastyössä tulee turvata hyvä palvelu, kohtelu ja luottamuksellisuus. Eli asiakkaan yksityisyys tulee olla turvattuna niin toiminnan aikana kuin sen jälkeen. Toimintaamme ohjasi myös Henkilötietolaki (22.4.1999/523, hakupäivä 19.10.2011), joka velvoittaa turvaamaan asiakkaiden yksityisyyden säilymistä henkilötietoja käsiteltäessä. Suojasimme osallistujien anonyymiteetin pitämällä havainnointilomakkeet sekä ryhmäläisten kirjoittamat palautteet lukkojen takana. Osallistujien ja heidän lastensa henkilötietoja säilyttivät ainoastaan yhteistyökumppanit. Ohjaajia sekä yhteistyökumppaneita sitoo vaitiolovelvollisuus. Toiminnassa painotettiin myös ryhmäläisten välistä luottamuksellisuutta. Lastensuojelulaki koskee kaikkia projektissa mukana työskenteleviä. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, hakupäivä 14.10.2011). Lastensuojelulaki velvoittaa meitä ottamaan mahdollisesti toiminnan aikana heräävät huolet puheeksi yhteistyökumppaneidemme kanssa, jotka vastaavat asioiden eteenpäin viemisestä.

Eettisyydellä tarkoitetaan pyrkimystä edistää elämänarvoista elämää ja arvioida sitä, mikä on oikeaa, väärää, kiellettyä ja sallittua. Sosiaalialan työssä tällä tarkoitetaan reflektiivistä työtettä, jossa arvioidaan sekä suhteutetaan moraalia ja arvoja työskentelyyn. Tällöin työssä tehdyt valinnat ja työn laatu ovat perusteltuja ja harkittuja, eikä työtä ohjaava ajattelu ole liian mustavalkoista. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 167, 170). Lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten tulee ohjata toimintaa, jonka lähtökohtana ovat ihmisen arvo ja ainutlaatuisuus. Työssä tulisi pyrkiä vahvistamaan asiakkaan osallisuutta sekä omassa elämässään, että yhteiskunnan jäsenenä. (Kananoja, Lähteinen & Marjamäki 2011, 130). Annoimme ryhmäläisille keinoja itseilmaisuun ja vuorovaikutukselliseen toimintaan materiaalien, ohjeistuksen sekä yhteisten keskustelujen muodossa.

Olemme kartoittaneet toiminnan onnistumisen mahdolliset riskitekijät sekä toimintasuunnitelmat riskien toteutumisen varalta (LIITE 3). Täten pyrimme ennakoimaan riskien vaikutuksia.

6 ARVIOINTI

Arvioimme järjestettyä ryhmätoimintaa ja taidetta työmenetelmänä sisällöllisten ja toiminnallisten tavoitteidemme kautta. Lisäksi arvioimme omien oppimistavoitteidemme toteutumista. Arviointimme perustuu ryhmäläisiltä sekä yhteistyökumppaneiltamme kerättyyn palautteeseen sekä omaan havainnointiimme (LIITTEET 4,5 ja 6). Päädyimme havainnointimenetelmään, sillä koimme sen olevan ryhmäläisten kannalta turvallisempi tapa kuin jos olisimme esimerkiksi äänittäneet tai videoineet ryhmätilanteet; se olisi voinut vaikuttaa osallistujien määrään ja käyttäytymiseen. Uskomme, että havainnointin aikana ryhmäläisten oli helpompi keskittyä työskentelyyn, sillä heidän ei tarvinnut miettiä sanojaan, näkyvätkö he kamerassa tai voivatko he luottaa, ettei videomateriaalia käytettäisi muuhun tarkoitukseen kuin havainnointiin.

6.1 Sisällölliset tavoitteet: Minuus, äitiys ja tulevaisuus

Mielestämme minuus, äitiys ja tulevaisuus olivat sopivia aiheita käsiteltäväksi Äiti-verkko-ryhmässä taiteen keinoin. Jokainen aihe herätti paljon ajatuksia ja keskustelua. Aiheet olivat sopivan haastavia, aina ajankohtaisia ja kaikkia ryhmäläisiä koskevia. Aihevalinnat tukivat Äiti-verkko-toiminnan tavoitteistoa, kuten itsetuntemuksen lisäämistä ja tulevaisuuden suunnittelua. Antamamme työkalut toimivat ryhmäläisten aktiivisuuden perusteella itsetutkiskelun välineenä hyvin. Työmenetelmämme auttoivat heitä tiedostamaan itseensä ja omaan elämäänsä liittyviä asioita, kuten punnitsemaan merkityssuhteitaan. Tulokset olivat samansuuntaisia Savan ja Kataisen (2000, 30) kanssa, joiden mukaan taiteen avulla on mahdollista tarkastella ja tulkita omaa tarinaansa etäältä. Mielestämme yhtä aihetta varten olisi voinut varata kaksi kertaa. Tällöin intensiivisen työskentelyn lisäksi keskustelulle jäisi enemmän aikaa. Lisäksi työskentelyvaiheen aloittamista helpottaisi se, jos yksi toimintakerta käytettäisiin teoksen suunnitteluun.

Joitakin ryhmäläisistä häiritsi se, että paljastimme teoskokonaisuuden aiheista vain yhden kerrallaan. Halusimme pysyä suunnitelmassamme, jotta kaikkia aiheita käsiteltäisiin rauhassa ja tasapuolisesti eivätkä seuraavat aiheet vaikuttaisi niihin. Esimerkiksi minuuden ja äitiyden erottaminen koettiin vaikeana, sillä niihin liittyy väistämättä päällekkäisyyksiä. Myös Törrösen (2012, 19) ja Sinkkosen (2003, 9-13) mukaan lasten ollessa pieniä äidit keskittyvät heidän tarpeisiinsa unohtaen itsensä hetkeksi. Äitiverkko-ryhmäläisillä oli mahdollisuus vaikuttaa itse siihen, esittävätkö he aiheet erillisinä tai yhdistettyinä teoksen valmistuessa.

Häggman-Laitilan, Ruskomaan ja Euramaan (2000, 79) mukaan tulevaisuuden suunnittelu antaa voimia sekä tähän hetkeen että tulevaan. Prosessin aikana Äitiverkko-ryhmäläiset kokivat voimaa antaviksi asioiksi esimerkiksi unohdettujen harrastusten löytymisen tai aiemman kiinnostuksen matkusteluun. Moni halusi kuvata teoksessaan sitä toivetta, että tulevaisuus selkiyttäisi asioita. Myös elämänlaatua häiritsevien asioiden tiedostamisesta oli hyötyä, koska tällöin ryhmäläiset pystyivät tarkastelemaan niitä kriittisesti ja pohtimaan mahdollisuuksia niiden muuttamiseen. Oma aika koettiin jääneen liian vähäiseksi ja siihen toivottiin tulevaisuudessa muutosta.

Ryhmäläisten antamien palautteiden mukaan minuuden, äitiyden ja tulevaisuuden käsitteleminen taidetoiminnan avulla koettiin hyödylliseksi ja äitien sanoin *terapeuttiseksi, yllätykselliseksi, rankaksi, mukavaksi, vapauttavaksi, silmiä avaavaksi ja syvälliseksi*. Yhteistyökumppaneidemme mukaan taide toimii hyvänä lisänä Äitiverkko-toiminnassa etenkin niillä, jotka pitävät käsin tekemisestä. Vaikka ryhmä ei ollutkaan luonteeltaan terapiaryhmä, se mahdollisti aiheiden työstämisen laajemmin kuin keskustelemalla. Työmenetelmä herätti ryhmäläisissä kiinnostusta heti ilmoituksen julkaisemisen jälkeen. Yhteistyökumppanimme uskovat, että tämänkaltaiselle toiminnalle on tarvetta ja osallistujia löytyisi myös tulevaisuudessa.

6.2 Vertaistuen toteutuminen

Työskentely oli tekemiemme havaintojemme mukaan intensiivistä ja idearikasta. Siinä mahdollistuivat samanaikaisesti keskustelu ja kokemusten jakamiset. Vertaistuki ryhmäläisten kesken kehittyi toimintakertojen edetessä, joka näkyi muun muassa keskinäisenä myötätuntona ja avunantona lastenhoidossa. Teosten työstämisen aikana ryhmäläiset kokivat usein yksilöllisen työskentelyn tärkeämmäksi kuin vuorovaikutuksen, joka oli enemmänkin varovaista kanssakäymistä.

Vastaisuudessa suunnittelisimme toiminnan kokonaiskestoltaan laajemmaksi ja jättäisimme enemmän aikaa keskinäiselle ajatusten ja tuntemusten vaihtamiselle. Ohjaajina toimisimme rohkeammin keskustelun herättelijöinä myös taiteellisen toiminnan aikana. Mielestämme vertaistuen toteutumisen kannalta olisi ollut parempi, jos valmiita töitä olisi käsitelty keskustellen useampana kertana. Samankaltaista palautetta saimme niin ryhmäläisiltä kuin myös yhteistyökumppaneiltamme. Lisäksi palautelomakkeiden jakaminen viidennen toimintakerran lopussa saattoi vaikuttaa tulokseen, sillä viimeinen kerta oli merkittävä vertaistuen toteutumisen osalta. Saamastamme palautteesta puuttuu siis kuudennen toimintakerran arviointi.

Vertaisuutta jäsennettiin palautteissa lähinnä tuen ja ilmapiirin sekä keskustelujen sisältöjen avulla. Suurin osa palautteiden antajista koki ilmapiirin avoimeksi ja välittömäksi. Myös ryhmän sisäinen tuki koettiin merkitykselliseksi ja vahvaksi. Keskustelut teosten sisältämistä aiheista sekä työskentelytavoista korostivat vertaisuutta eri tavoin: esimerkiksi viimeisellä toimintakerralla käydessämme läpi teoksia eri aihe-alueineen vertaistukea löytyi niin nykytilanteessa kuin myös menneisyydessä koettuihin tapahtumiin. Eräässä palautteessa mainittiin samanlaisten elämäntilanteiden vaikuttavan vertaistukeen. Toisaalta oma poikkeava elämäntilanne saattoi korostua verrattaessa muiden elämäntilanteisiin. Osassa palautteista keskustelut koettiin syvälliseksi, vaikka erään vastaajan mielestä ilmapiiri olisi sallinut vieläkin syvällisemmät keskustelut. Palautteista kävi myös ilmi, etteivät kaikki ryhmäläiset edes kaivanneet toiminnalta vertaistukea.

Yhteistyökumppaneiden mukaan ryhmä mahdollisti äideille elämäntilanteiden kokemusten jakamisen ja sitä kautta vanhemmuutta koskevan voimaantumisen kokemuksen. Ryhmäläisten kesken vallitsi luottamus ja he pystyivät jakamaan vaikeitakin asioita. Toisaalta myös luonteenpiirteillä ja ryhmän koolla oli vaikutusta siihen, kuinka henkilökohtaisista asioista ryhmäläiset olivat valmiita kertomaan toisilleen ja meille ohjajille. Kiinnostuneisuus ja sitoutuneisuus ryhmän toimintaan olivat hyvää.

6.3 Oppimistavoitteiden toteutuminen

Opinnäytetyötä tehdessämme pyrimme hyödyntämään yksilöllisiä osaamisalueitamme, vahvuuksiamme ja elämäkokemustamme yhteisten tavoitteiden hyväksi. Meillä kaikilla oli yhteiset intressit oppimistavoitteissa, vaikka ne korostuivat hieman eri painoituksin.

Toiminnallisen opinnäytetyön tekeminen tarjosi meille mahdollisuuden kehittää erityisesti sosiaalialan asiakastyön osaamiseen ja eettiseen osaamiseen liittyviä sosionomi (AMK) -tutkinnon ECTS-kompetenssitaitojamme. Myös yhteiskunnallinen osaamisemme kehittyi äitien rooleja ja lapsiperheiden nykytilannetta pohtiessamme. Opimme miten ryhmän toimintaa suunnitellaan, toteutetaan, havainnoidaan ja arvioidaan moniammatillisessa yhteistyössä meidän kolmen opiskelijan ja yhteistyökumppaneidemme kesken. (Sosiaaliportti, 2010.)

Ryhmänohjaustaitomme syventyivät toiminnassa. Taide työmenetelmänä tuntui meille kaikille luontevalta, ja sen avulla pystyimme kehittämään asiakkaita osallistavaa ja heidän voimavarojaan vahvistavaa työskentelyotetta. Sosiaalipedagogiikka ja sosiokulttuurinen innostaminen sopivat mielestämme hyvin taidetoimintamme teoreettiseksi lähtökohdaksi ja tueksi. Taidepainotteisen ryhmätoiminnan ohjaamisessa pääsimme hyödyntämään ammatillisia opintojamme, joista hyödynsimme etenkin elämyspedagogiikan ja terapeutin taidetoiminnan opintoja. Opimme, kuinka niitä voi soveltaa Äitiverkko-ryhmässä, jonka sisällölliset tavoitteet määräytyvät MLL:n standardien mukaan.

Olemme tyytyväisiä toiminnan onnistumiseen ja saamaamme palautteeseen niin ryhmäläisiltä kuin yhteistyökumppaneiltamme. Keskinäinen työnjakomme opinnäytetyön suunnittelussa, toiminnan aikana ja raportin kirjoittamisvaiheessa toteutui luontevasti. Pystyimme hyödyntämään omia vahvuuksiamme, jotka koimme toisiamme täydentäviksi seikoiksi. Yhteistyökumppanimme mukaan olisimme voineet lisäksi laatia Äiti-verkko-ohjaajille toimintakansion kokemustemme ja saamamme palautteen perusteella. Tällöin toiminnallisen opinnäytetyömme lisäksi olisi valmistunut myös tuote.

Huomasimme ryhmäläisten keskustelevan joistakin asioista mieluummin tietyille ohjaajille ja ryhmäläisille. Ymmärsimme, etteivät he välttämättä halunneet tai jaksaneet kertoa samoja asioita moneen kertaan, joten siksi lähestyimme heitä esimerkiksi kahvitte-lun aikana tai muuna sopivana hetkenä. Toisinaan ryhmäläiset lähestyivät itse meitä. Annoimme heidän puhua rauhassa asioistaan sen verran, kuin he itse halusivat kertoa. Kuunteleminen oli tärkeintä. Keskusteluiden yhteydessä meillä oli myös mahdollisuus muistuttaa ryhmäläisiä siitä, että tarvittaessa he saisivat lisää keskusteluapua yhteistyö-taholtamme.

Ryhmäläisten palautteen perusteella ohjaus koettiin eniten innostavana ja motivoivana. Suurin osa vastaajista koki yksilöllisen ohjauksen onnistuneeksi. Palautteiden perus-teella lisäksi toiminnassa koettiin olevan sopivasti ohjausta sekä työskentelyrauhaa. Eri-laisten työmenetelmien ja materiaalien runsaus sekä ohjeistus niiden käyttöön auttoivat työskentelyprosessissa. Ohjaus koettiin laadukkaaksi ja selkeäksi. Erilaiset työjaot oh-jaajien kesken olivat ryhmäläisten mielestä toimivia. Osa ryhmäläisistä koki myös, että toiminta oli matalan kynnyksen periaatteen mukaista; jokainen sai ilmaista itseään ha-luamallaan tavalla. Toiminnassa koettiin osittain myös teemojen jaksottaminen eri päi-ville auttavaksi asiaksi: ryhmäläisillä oli aikaa prosessoida yhtä aihetta kerrallaan. Yksi-löllisen ohjauksen lisäksi palautteessa mainittiin koko ryhmän huomioon ottaminen toiminnassa. Ohjauksessamme oli havaittavissa jännitystä toiminnan aluksi kahden pa-lautteen perusteella. Tämä kuitenkin koettiin positiiviseksi, koska se toi inhimillisyyttä sekä yhteenkuuluvuudentunnetta toimintaan meidän ohjaajien ja ryhmäläisten välille.

Yhteistyökumppaneiden palautteiden mukaan ohjaus oli inspiroivaa, taidokasta ja luontevaa. Kaikki ryhmäläiset otettiin huomioon tilanteeseen sopivalla tavalla, ohjaajien välinen yhteistyö ja työnjako oli toimivaa ja heidän vuorovaikutustaitonsa ja erilaiset persoonallisuutensa rikastivat ohjausta. Toisen yhteistyökumppanin mukaan ”*Ohjaajien luonteva suhtautuminen taiteeseen tunteiden, ajatusten ja vertaisuuden tulkkina sai ryhmäläiset innostumaan tästä ryhmästä*”. Ohjaajat korostivat äitiyttä ryhmäläisiä yhdistävänä asiana.

7 POHDINTA

Hämäläisen (1999, 89) mukaan myöhäismodernissa yhteiskunnassa perinteiset sosiaaliset rakenteet ovat murtuneet ja ihmisten on vaikea tehdä pitkäjännitteisiä suunnitelmia. Monenlaiset epävakaudet, kuten epätyypilliset työsuhteet, hankaloittavat esimerkiksi nuorten ja lapsiperheiden elämää. Epävarmuuksien aiheuttamiin muutoksiin on vaikea varautua, ja niitä on hankala hallita. Toiminnan aikana havaitsimme myös kotiäitiyden ja työelämän vaihtelevien tilanteiden vaikuttavan sosiaalisten verkostojen muodostumiseen. Samalla alueella asuvat kotiäidit eivät välttämättä löydä toisiaan, vaikka heidän elämäntilanteensa olisivat kanssakäymiselle suotuisia. Sosiaalisen verkoston löytäminen ja ylläpitäminen on oman aktiivisuuden tulosta:

”Alueella on paljon lapsiperheitä, mutta en tunne heitä tällä hetkellä. Olen tutustunut aiemminkin kerhotoiminnan kautta muihin äiteihin, mutta he ovat lähteneet töihin tai heille on tullut muita elämänmuutoksia ja nyt pitäisi tämän toiminnan kautta tutustua uudelleen tämän alueen äiteihin.”

Myös perheiden sisäiset sosiaaliset verkostot ovat muuttuneet. Nykyään ei ole esimerkiksi itsestään selvää, että isovanhemmat olisivat tukemassa perheen jaksamisessa ja lasten kasvattamisessa, vaan he voivat asua jopa pitkien välimatkojen päässä. Törrösen (2012, 168, 174–175) tutkimuksen mukaan myös epäluottamus yhteisöjä ja yhteiskuntaa kohtaan voi olla syynä sosiaalisten verkostojen muuttumiseen. Hän puhuu perheistä, joiden suhteet vanhempiin sukupolviin eivät ole läheisiä tai luotettavia. He haluavat selviytyä itse ydinperheen voimin, päästään lähelleen vain muutamia muita ihmisiä. Tällöin sosiaalipalvelujen ja järjestöjen tarjoama perhetyö voi tarjota niin sanotun epävirallisen sukuyhteisön, vaikkeivät palvelut voikaan korvata sukua ja sen tarjoamaa tukea.

Mielestämme on kuitenkin mahdollista, että nopeasti vaihtelevat elämäntilanteet ja epävakaudet voivat toisaalta lähentää perheitä ja sukuyhteisöjä. Tämän lisäksi ihmiset haakeutuvat myös muunlaisiin yhteisöihin. Jokisen (2002, 63–64) mukaan esimerkiksi omien sukujuurten tutkiminen, sukujuhlien järjestäminen, asukastoiminta ja erilaisiin

harrastus- ja opintopiireihin kuuluminen kertovat tästä tarpeesta. Hänen mukaansa myös erilaisten yhteisöllisten projektien määrä on lisääntynyt.

Nykyään järjestöt vastaavat merkittävässä määrin erilaisten hankkeiden toteuttamisesta. Olemme kuitenkin huolissamme toiminnan rahoituksesta ja jatkumisesta pilotointien jälkeen, sillä järjestöt eivät pysty vastaamaan niistä ilman kunnalta saatavaa tukea. Mielestämme toimijoiden keskinäistä yhteistyötä tulisi kehittää, toimivia käytäntöjä sekä työmenetelmiä sovittaa yhteen ja läpinäkyvyyttä lisätä. Lisäksi tarvitaan järjestelmällistä kehittämistyötä, jotta asiakkaille voitaisiin turvata tasokkaat palvelut myös pienille paikkakunnille ja syrjäseuduille, sillä kunnan ja kolmannen sektorin yhteisenä tavoitteena on kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen. Äitiverkko-toiminta on hyvä esimerkki kunnan ja kolmannen sektorin toimivasta yhteistyöstä. Vastuualueet toiminnan järjestämisestä jakautuvat Limingan kunnalle sekä seurakunnalle.

Tulevina sosiaalialan työntekijöinä haluamme korostaa ihmisarvon huomioimista ja eettisen toiminnan tärkeyttä. Sosiaalialan työssä työntekijällä tulee olla usko siihen, että pitkäjänteisellä työllä voidaan vaikuttaa rakentavasti yksilöön osana yhteisöä ja yhteiskuntaa. Hänen tulee ottaa vastuu omasta työstään ja toimia sosiaalialan ammattikuntaa edustavana esimerkkinä yhteiskuntamme palveluissa, joita ohjaavat erilaiset säädökset, periaatteet ja arvot. Asiantuntijaksi tullaan pitkän käytännön työssä saadun kokemuksen myötä. Sosiaalialan alati muuttuvan luonteen vuoksi työntekijöiltä vaaditaan myös jatkuvaa itsensä kehittämistä ja ennakkoluulottomuutta uusien työmuotojen kokeilemiseen.

Mielestämme sosiaalialan työssä luovuuden merkitystä tulisi korostaa entisestään sen sijaan, että taideaineiden opetusta pyritään vähentämään koulutusohjelmia suunniteltaessa. Olemme havainneet, kuinka heikkoa taiteen arvostaminen ja ymmärtäminen ovat yhteiskunnassamme. Taiteellisia työmenetelmiä toteuttaaksemme olemme joutuneet perustelemaan toimintamme tarkoitusta ja toimineet taiteellisten työmenetelmien puolestapuhujina. Taidetta tehtäessä tekijä pääsee kohtaamaan itsensä rajoitteineen ja voimavaroineen, tunteineen ja ajatuksineen. Joskus tunteita on vaikea ilmaista sanallisesti. Taide voi avata uuden väylän itsensä ymmärtämiselle ja ilmaisemiselle.

”Taiteellinen toiminta on terapeutista”

Ohjaamaamme taidetoimintaa voidaan mielestämme hyödyntää myös muiden asiakasryhmien kuin äitiverkkoryhmäläisten kanssa. Esimerkiksi työnohjauksissa, monikulttuurisuus-, mielenterveys- ja nuorisotyössä menetelmä voisi tarjota mahdollisuuksia reflektoidaan itseilmaisuun sekä yhteisöjen kehittämisen. Järjestämämme toiminnan sisältöisiä aiheita voidaan hyödyntää myös eri taiteenlajien keinoin kuten valokuvauksen, musiikin, teatterin tai multimedian kautta.

Toiminnan kautta yhteistyökumppanimme saivat uutta sisältöä Äitiverkko-toimintaan ja ryhmäläiset saivat ohjattua ja tavoitteellista toimintaa vertaistensa parissa. Pääsimme kokeilemaan teoriatieta käytännössä ja saimme itsevarmuutta sekä rohkeutta ryhmänohjauksiin. Moniammatillinen yhteistyökokemuksemme ja kehittämisosaamisemme on kertynyt yhteistyökumppaneidemme, vertaisarvioidemme ja ohjaavien opettajiemme ansiosta. Olemme kasvaneet niin ihmisinä kuin myös tulevana sosiaalialan ammattilaisina ja oppineet ymmärtämään sosiaalisen ja kulttuurisen työmenetelmän yhdistämisen alati tarpeellisenä ja arvokkaana.

LÄHTEET

Berg, K. 2008. Äitiys kulttuurisina odotuksina. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 48/2008. Helsinki: Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos.

Cacciatore, R. & Janhunen, K. 2008. Täydelliset äidit: 11 myyttiä. Teoksessa K. Janhunen & M. Oulasmaa (toim.) Äidin kielletyt tunteet. Väestöliitto. Helsinki: Nykypaino Oy, 12–27.

Granholm, S. 2010. Tarinoidut äitiydet: äitiyden muovaama kokemus itsestä ja elämästä. Pro Gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.

Hautamäki M-L., diakonissa, Limingan seurakunta. 2011. Keskustelu, 25.8.2011. Vanamon seurakuntatalo.

Hellsten, T. 2011. Ajan takaa: kauemmas katsomisen taidosta. Helsinki: Kirjapaja.

Henkilötietolaki 22.4.1999/523. Hakupäivä 19.10.2011.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=henkil%C3%B6tietolaki>.

Hyväri, S. 2005. Vertaistuen ja ammattiauttamisen muuttuvat suhteet. Teoksessa M. Nylund & A.B. Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta: anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 214–235.

Häggman-Laitila, A., Ruskomaa, L. & Euramaa K-I. 2000. Varhaista tukea lapsiperheille: kokemuksia Lapsiperhe-projektin perhetyöstä. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Hänninen, V. 2000. Sisäinen tarina, elämä ja muutos. 5. painos. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy Juvenes Print.

Hämäläinen, J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Opetusjulkaisuja 1/1999. Kuopio: Kuopion yliopisto.

Immonen, S. Seppänen, A. Komulainen, K. 2006. Äitiverkko-ohjaajan kansio. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kainuun piiri, Äidiksi Kainuussa -projekti.

Janhunen, K. & Saloheimo, A. 2008. Äitiyden tunnepakkaus. Teoksessa K. Janhunen & M. Oulasmaa (toim.) Äidin kielletyt tunteet. Väestöliitto. Helsinki: Nykypaino Oy, 28–52.

Jantunen E. 2010. Vertaistuki masentuneiden osallisuuden vahvistajana. Teoksessa T. Laine, S. Hyväri & P. Vuokila-Oikkonen (toim.) Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi, 85–98.

Jokinen, K. 2002. Terve elämä tämänhetkisyiden kulttuurissa. Teoksessa P. Ruuskanen (toim.) Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. Jyväskylä: PS-kustannus, 60–75.

Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. 2011. Sosiaalityön käsikirja. 3. uudistettu laitos. Helsinki: Tietosanoma.

Kempainen, J. 2006. Perhevalmennuksen nykytila Kainuussa vuonna 2005: kysely Mannerheimin lastensuojeluliiton äitiverkko- ja perhekahvilatoimintaan osallistuneille äideille. Pro gradu-tutkielma. Kuopio: Kuopion yliopisto.

Kotkanvirta, J. 2000. Toivo, luottamus ja identiteetti. Teoksessa J. Kotkanvirta & A. Tuomi (toim.) Toivo ja luottamus epävarmuuksien maailmassa. Filosofisia ja teologisia puheenvuoroja. Jyväskylän yliopisto, 5–17.

Kovero, C. 2004. Muuttuva minuus. Aikuiskasvatus 24/2004, 136–140, 189.

Kronqvist, E-L. & Pulkkinen, M-L. 2007. Kehityopsykologia, matkalla muutokseen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.

Kupias, P. 2004. Oppia opetusmenetelmistä. Helsinki: Educa-instituutti.

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen: muutoksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.

Laine, A., Ruishalme, O., Salervo, P., Sivén, T. & Välimäki P. 2004. Opi ja ohjaa sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: WSOY.

Lainiala, L. 2010. Perhepolitiikan uudet tuulet: perheen paluu. Perhebarometri 2010. Väestöntutkimuslaitos – Katsauksia E 39/2010. Helsinki: VL-Markkinointi Oy.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812. Hakupäivä 14.10.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>.

Lammi-Taskula, J. & Bardy, M. 2009. Vanhemmuuden ilot ja murheet. Teoksessa J. Lammi-Taskula, S. Karvonen & S. Ahlström (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 60–67.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Hakupäivä 14.10.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Launonen, L. & Puolimatka, T. 1999. Sosiaalipedagogiikan ihmiskäsitykset ja etiikka. Opetusjulkaisuja 5/1999. Kuopio: Kuopion yliopisto.

Lipsanen-Rogers, M. 2005. Kuvan käyttö sosiaalipedagogisen työn välineenä. Teoksessa K. Ranne, A. Sankari, T. Rouhiainen-Valo, & T. Ruusunen (toim.). Sosiaalipedagoginen ammatillisuus. Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu, 62–71.

Lindqvist, M. 2004. Toivosta ja epätoivosta. 2. painos. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2012. Outokummun yhdistys. Hakupäivä 3.4.2012.
<http://outokumpu.mll.fi/toiminta/>.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Äitiverkko-ohjaajan kansio. 2006. MLL: Kainuun Piiri.

Mannermaa, T. 2000. Toivon ja luottamuksen lähteet. Teoksessa J. Kotkanvirta & A. Tuomi (toim.) Toivo ja luottamus epävarmuuksien maailmassa. Filosofisia ja teologisia puheenvuoroja. Jyväskylän yliopisto, 47–58.

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOY.

Mönkkönen, K., Nurro, M. & Väisänen, R. 1999. Sosiaalipedagogiikan käytännön sovelluksia. Opetusjulkaisuja 4/1999. Kuopio: Kuopion yliopisto.

Nietosvuori, L. 2008. Luovat ja toiminnalliset menetelmät sosionomin työssä. Teoksessa L. Viinamäki (toim.) 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia. Kemi-Tornion ammattikoulun julkaisuja 2/2008, 135 – 142.

Nylund, M. 2005. Vertaisryhmät kokemusten ja tiedon jäsentäjinä. Teoksessa M. Nylund & A.B. Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 195–213.

Peavy, V. R. 1999. Sociodinaaminen ohjaus: konstruktivistinen näkökulma 21. vuosisadan ohjaustyöhön. Helsinki: Psykologien kustannus Oy.

Rauhala, L. 2. painos 2005. Ihmiskäsitys ihmistyössä. Helsinki: Yliopistopaino.

Rogers, C. R. 1961. *On Becoming a Person: A Therapist's View of Psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin Company.

Räsänen, M. 2000. *Sillanrakentajat: kokemuksellinen taiteen ymmärtäminen*. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Sava, I. & Katainen, A. 2000. Taide ja tarinallisuus itsen ja toisen kohtaamisen tilana Teoksessa I. Sava & V. Vesänen-Laukkanen (toim.) *Taiteeksi tarinoitu oma elämä*. Jyväskylä: PS-kustannus. 22–40.

Siitonen, J. 1999. *Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua*. Oulu: Oulun yliopisto.

Sinkkonen, J. 2003. *Leikkiä vakavilla asioilla*. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Sosiaaliportti, 2010. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto, Sosionomi (AMK) -tutkinto – ECTS -kompetenssit: THL.

[http://www.sosiaaliportti.fi/fi-](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/ects_kompetenssit/)

[FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/ects_kompetenssit/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/ects_kompetenssit/)

Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelma KASTE 2012–2015. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:1

Toivonen, V-M. & Asikainen, R. 2000. Osaamisen ohjaajana – NLP ja inhimillisen taidon mallittaminen. Teoksessa J. Onnismaa, H. Pasanen & T. Spangar (toim.) *Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1: ohjauksen lähestymistavat ja ohjaustutkimus*. Jyväskylä: PS-kustannus, 106–136.

Tynjälä P., Heikkinen, H. & Huttunen, R. 2005. *Konstruktivistinen oppimiskäsitys oppimisen ohjaamisen perustana*. Teoksessa P. Kalli & A. Malinen (toim.) *Konstruktivistinen oppimiskäsitys oppimisen ohjaamisen perustana*.

vismi ja realismi. Aikuiskasvatuksen 45. vuosikirja. Helsinki: Kansan valistusseura, 20–48.

Törrönen, M. 2012. Onni on joka päivä: lapsiperheen arki ja hyvinvointi. Helsinki: Gaudeamus.

Vainio, L., terveyskeskuspsykologi, Limingan kunta. 2012. Haastattelu 3.4.2012. Oulu.

Venkula, J. 2003. Taiteen välttämättömyydestä. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Vuorinen, R. 1997. Minän synty ja kehitys. Porvoo: WSOY.

LIITTEET

LIITE 1

K U T S U
Äitiverkko -ryhmään
TIIVIISEEN JA LÄMMINHENKISEEN PORUKKAAN

*Tule tekemään ohjatusti kuvataiteen
keinoin löytöretki itseesi.*

.....

Kokoontuminen Vanamossa, Seurakunnan tiloissa
6.10. alkaen, 6 kertaa joka toinen torstai klo 13.00 - 15.00.

Ryhmän toiminnassa mukana:

- Perhetyöntekijät
- Psykologi Laila Vainio
- Diakonissa Heini Karhumaa
- Ohjaavat Sosionomiopiskelijät Paula, Niina ja Sanni-Tuulia

Taidetoiminnan prosessi on Sosiaalialan opiskelijoiden opinnäytetyö.
Järg. Limingan seurakunta ja Limingan kunta

Ilmoittautuminen 23.9. mennessä

.....

T e r v e t u l o a !

MLI
MÄNTYLÄINEN
LÄHTEENKÄSITÄMÄN
KESKUS
010-2345678

LIITE 2

Kerrat	Tavoitteet	Havainnot	Arviointi
6.10.2011 1. Toimintakerta "Mihin olenkaan tullut?"	1. Tutustuminen 2. Ryhmytyminen 3. Yhteisymmärrys toiminnasta ja sen säännöistä 4. Ohjaus 5. Ryhmäläisten aktivoituminen toimintaan	1. Kaikki kertoivat itsestään. 2. Ryhmäläiset löysivät yhteisiä asioita piirrustustehtävän kautta 3. Säännöt käytiin yhteisesti läpi ja ehdotukset kuultiin. 4. Jokainen sai tilaisuuden tulla nähdyksi ja kuulluksi. 5. Ryhmäläiset tarttuivat innokkaasti toimeen. Keskustelu ryhmäläisten välillä oli hyvin avointa ja syvällistä.	- Toiminta eteni suunnitelmien mukaan havaintojen perusteella. - Ryhmäläiset odottivat innolla seuraavaa kertaa saadessaan ohjeet minuuks-osioon tarvittaviin materiaaleihin.
20.10.2011 2. Toimintakerta "Minuus"	1. Ryhmytyminen 2. Minuuden käsitteleminen 3. Vertaisuus 4. Ohjaus 5. Ryhmäläisten aktivoituminen toimintaan	1. Suunnittelemamme ryhmytymisharjoitus peruttiin ryhmäläisten toivomuksesta. 2. Aihe hämmensi ja herätti ajatuksia. 3. Vertaisuus näkyi äitien keskinäisenä avunantona ja myötätuntona lastenhoidossa. 4. Joustavuus ja ryhmäläisten huomiointi (työrauha). 5. Omaaloitteisuus; halu oppia tekemään itse.	- Taidetyöskentely koettiin ryhmytymisharjoitusta tärkeämmäksi. - Ryhmäläiset kokivat yksilöllisen työskentelyn tärkeämmäksi kuin vuorovaikutuksen. - Ohjaus toteutui kanssaideointina ja konkreettisena auttamisena.
3.11.2011 3. Toimintakerta "Äitiys"	1. Äitiyden käsitteleminen 2. Vertaisuus 3. Ohjaus 4. Ryhmäläisten aktivoituminen toimintaan	1. Paljon mielipiteitä ja keskustelua herättänyt aihe. 2. Runsasta kokemusten jakamista äitiyteen ja kasvatukseen liittyen. 3. Keskusteluun kannustavan sekä kunnioittavan ilmapiirin luominen. 4. Intensiivinen ja idearikas työskentely.	- Taide toimi hyvin työmenetelmänä: herätti keskustelua ja innosti myös keskittyneeseen työskentelyyn.

Kerrat	Tavoitteet	Havainnot	Arviointi
17.11.2011 4. Toimintakerta "Tulevaisuus"	1. Tulevaisuuden käsitteleminen 2. Vertaisuus 3. Ohjaus 4. Ryhmäläisten aktivoituminen toimintaan	1. Dialogisuus itsensä kanssa. 2. Ryhmäläiset jakoivat kokemuksiaan. 3. Työskentelyrauhan mahdollistaminen/ ohjaajat tarvittaessa käytettävissä. 4. Intensiivinen työskentely ja loppusuoran helpotus	- Vaikka vertaistukea tapahtui, vei keskittynyt työskentely suurimman huomion. - Ohjauksessa korostuivat hienovaraisuus ja kuunteleminen
1.12.2011 5. Toimintakerta "Viimeistely"	1. Ryhmätoiminta 2. Vertaisuus 3. Ohjaus 4. Ryhmäläisten aktivoituminen toimintaan	1. Rentoutumisharjoitus onnistui. 2. Ryhmäläiset kiertelivät toistensa työpisteissä ja jakoivat kokemuksiaan. 3. Yhdessä ideointia. 4. Viimehetken muutosideoita ja keskittynyttä työskentelyä.	- Ryhmäläisten vertaisuus korostui koko ryhmän välisenä keskusteluna. - Ohjauksessa tuettiin teosten loppuun saattamista - Palautelomakkeiden jakaminen ja ohjeistaminen niiden täyttämässä
15.12.2011 6. Toimintakerta "Ryhmän voima"	1. Teoksen jakaminen ryhmän kesken. 2. Vertaisuus 3. Ohjaus 4. Kirjallisen palautteen kerääminen	1. Ryhmäläiset olivat innokkaita sekä kuuntelemaan että kertomaan teoksesta. 2. Merkittävä kerta vertaistuen osalta. 3. Puhevuorojen jakaminen sekä jokaiselle mahdollistettiin hetki vuorollaan tulla nähdyksi ja kuulluksi. Positiivisten merkitysten etsintä yhdessä ryhmäläisten kanssa. 4. Palautteita annettiin toiminnan loppuun.	- Aikatauluista kiinnipitäminen haastavaa, mutta onnistui. - Vertaistuki toteutui. - Ohjaus oli lähinnä ryhmän mukana osallistumista. - Saimme kirjallista palautetta yhteensä kuusi ja yhden jälkikäteen sähköpostitse.

LIITE 3

Riskien arviointi

TODENNÄKÖISYYS

SUURI	Riskin n:o 7 kuvaus	Riskin n:o 4 kuvaus	Riskin n:o 1 kuvaus	<p>PIENI KESKINKERTAINEN SUURI VAIKUTUS</p>
	Materiaalien loppuminen	Ryhmäläisten poissaolo	Aikataulutuksen epäonnistuminen	
KESKINKERTAINEN	Riskin n:o 8 kuvaus	Riskin n:o 5 kuvaus	Riskin n:o 2 kuvaus	
	Elämäntilanteiden vaikutus toimintaan (väsymys, kiire äideillä)	Kiireen vaikutus toimintaan	Aineiston vähäisyys arviointia varten	
PIENI	Riskin n:o 9 kuvaus	Riskin n:o 6 kuvaus	Riskin n:o 3 kuvaus	
	Ulkopuoliset keskeytykset	Yhteistyökumppaneiden poissaolo (perhetyöntekijät)	Ohjaajien sairastuminen	

LIITE 4

HAVAINNOINTILOMAKE

____.____.____

Havainnoitsija _____

Toimintakerta ja aihe

_____

Ryhmäläisten lukumäärä (paikalla olevat) _____

1. Ryhmäläisten aktivoituminen ja oma-aloitteisuus
2. Ryhmäläisten huomioiminen yksilöinä
3. Ryhmädynamiikan hallinta (ilmapiirin huomioiminen, mahdollisten ristiriitatilanteiden ratkaiseminen, ryhmän jäsenten tasavertainen kunnioittaminen)
4. Ryhmäläisten keskinäinen kommunikointi: Toteutuuko vertaistuki toiminnan aikana?
5. Ryhmäläisten ajatuksia toimintakerran aikana (lainauksia):

LIITE 5

Kysely Äitiverkko-ryhmälle järjestetystä taidetoiminnasta 1.12.2011

Ohjaus

1. Arvioi missä määrin ohjauksella oli vaikutusta motivoitumiseesi.
2. Millä tavoin ohjaajat ottivat sinut huomioon yksilönä ja oliko se riittävää?
3. Arvioi ohjaajien toimintaa ryhmäohjauksessa.

Vertaistuki

4. Koitko saavasi tukea muilta ryhmäläisiltä? Jos et, niin mistä luulet sen johtuvan?
5. Arvioi ryhmän ilmapiiriä luottamuksellisten ja henkilökohtaisten asioiden jakamisen kannalta.

Taidetoiminta menetelmänä

7. Millä tavoin koit minuuden, äitiyden sekä tulevaisuuden käsittelemisen taidetoiminnan avulla?
8. Koetko tämänkaltaisen työmenetelmän hyödyllisenä Äitiverkko-ryhmässä myös tulevaisuudessa?

Palaute ohjaajille

8. Miten toimintaa voisi mielestäsi kehittää?
9. Terveiset ohjaajille

Lämmin kiitos Sinulle osallistumisestasi!

LIITE 6

Kysely yhteistyökumppaneille Äitiverkko-ryhmälle järjestetystä taidetoiminnasta 9.2.2012

Ohjaus

1. Arvioi missä määrin ohjauksella oli vaikutusta ryhmäläisten motivoitumiseen.
2. Millä tavoin ohjaajat ottivat ryhmäläiset huomioon yksilöinä ja oliko se mielestäsi riittävää?
3. Arvioi ohjaajien toimintaa ryhmäohjauksessa.

Vertaistuki

4. Arvioi vertaistuen toteutumista.
5. Arvioi ryhmän ilmapiiriä luottamuksellisten ja henkilökohtaisten asioiden kannalta.

Taidetoiminta menetelmänä

6. Millä tavoin koit minuuden, äitiyden sekä tulevaisuuden käsittelemisen taidetoiminnan avulla?
7. Koetko tämänkaltaisen työmenetelmän hyödyllisenä Äitiverkko-ryhmässä myös tulevaisuudessa?
8. Miten toimintaa voisi mielestäsi kehittää?
9. Muuta palautetta ohjaajille?